

Läntiset arvot, realistiset intressit

Arvopohjainen realismi ulkopoliittisena suuntauksena ja sen suhde presidentti Alexander Stubb in puheissa diskursiivisesti rakentuvaan ulkopoliittiseen identiteettiin

Valtio-opin
kandidaatintutkielma

Laatija:
Hilppa Nissinen

12.1.2026
Turku

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Valtio-oppi

Tekijä: Hilppa Nissinen

Otsikko: Läntiset arvot, realistiset intressit: arvopohjainen realismi ulkopoliittisena suuntauksena ja sen suhde presidentti Alexander Stubbin puheissa diskursiivisesti rakentuvaan ulkopoliittiseen identiteettiin

Ohjaaja: Vanhempi yliopistonlehtori Juha A. Vuori

Sivumäärä: 39 sivua

Päivämäärä: 12.1.2026

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan arvopohjaista realismia Suomen ulkopoliittisena suuntauksena ja sen suhdetta Alexander Stubbin diskursiivisesti rakentamaan Suomen ulkopoliittiseen identiteettiin. Aihetta on mielenkiintoista tarkastella, sillä Stubbin presidenttikauden alun ja Nato-jäsenyyden myötä Suomi on uudenaikaisessa ulkopoliittisessa tilanteessa. Stubbin lanseeraama ulkopoliittinen suuntaus, arvopohjainen realismi, on myös uusi ja keskustelua herättänyt käsite. Tutkielman tavoitteena onkin tarkastella Stubbin näkemyksiä Suomen ulkopoliitiikasta sekä arvopohjaisen realismin poliittista sisältöä ja näiden kahden suhdetta toisiinsa.

Tutkielma nojaa ulkopoliittisten koulukuntien ja poststrukturalistisen ulkopoliitiikan tutkimuksen teorioihin sekä poststrukturalistisen diskurssianalyysin metodologiaan. Ulkopoliittiset koulukunnat ovat ulkopoliittisen päätöksenteon taustalla vaikuttavia pitkäaikaisia ajatusperinteitä, joista voidaan muodostaa ideaalityyppisiä ”koulukuntia”. Suomalaisessa kirjallisuudessa vakiintuneet koulukunnat ovat pienvaltioidealismi, euroatlantismi ja globalismi. Poststrukturalismi on postpositivistinen ja kielen merkitystä korostava teoriaperinne. Tutkielmassa nojataan Lene Hansenin esitykseen poststrukturalistisesta ulkopoliitiikan tutkimuksesta, jonka mukaan poliittiset toimijat konstruivat diskursiivisesti toisiaan yhtäaikaaisesti vahvistavia identiteettejä ja politiikkalinjoja. Tutkielma on kontribuutio poststrukturalistiseen tutkimukseen sekä Suomen ulkopoliittisen identiteetin että ulkopoliittisten koulukuntien saralla.

Tutkielman metodi on Hansenin mallin mukainen poststrukturalistinen diskurssianalyysi. Tutkielman aineisto koostuu kolmesta Stubbin puheesta: virkaanastujaispuheesta 1. maaliskuuta 2024, suurlähettiläskokouksen puheesta 27. elokuuta 2024 sekä valtiopäivien avajaisten puheesta 5. helmikuuta 2025. Puheista tunnistettiin eksplisiittiset artikulaatiot ja niiden muodostamat diskurssit sekä tästä kokonaisuudesta muodostuva ulkopoliittisen identiteetin konstruktio. Tätä konstruktioita peilattiin ensin Stubbin spatiaalisiin, temporaalisiin ja eettisiin artikulaatioihin ja sitten arvopohjaiseen realismiin ulkopoliittisena suuntauksena. Lopuksi arvopohjaista realismia analysoitiin vielä ulkopoliittisena koulukuntana.

Tutkielman tulos oli, että identiteettikonstruktio muodostuu kuudesta eri identiteetin merkistä ja identiteetti kokonaisuudessaan muodostuu suhteessa Venäjään. Linkki ulkopoliittisen identiteetin ja arvopohjaisen realismin välillä on vakaa ja keskinäisesti toinen toistaan vahvistava. Ulkopoliittisena koulukuntana arvopohjainen realismi on selkeää jatkumoa euroatlanttille koulukunnalle, mutta sen vahva globaariorientoituneisuus on euroatlanttille uusi piirre. Kokonaisuudessa arvopohjainen realismi esiintyy ulkopoliittisena ohjenuorana, jossa arvot muodostavat pohjan Suomen toiminnalle ja realismi tarjoaa helpotusta poliittisesti vaikeisiin tilanteisiin. Jatkotutkimusaiheena arvopohjaista realismia voitaisiin tarkastella jonkin tietyn tapauksen tai ongelman tasolla, jotta sen käytännön sovellutuksesta saataisiin lisätietoa.

Avainsanat: Arvopohjainen realismi, Alexander Stubb, ulkopoliittiset koulukunnat, ulkopoliittinen identiteetti, Suomen ulkopoliitiikka, poststrukturalismi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Poststrukturalistinen ulkopoliitiikan tutkimus	5
2.1	Kieli ontologisena lähtökohtana	6
2.2	Ulkopoliitiikan ja identiteetin suhde	7
2.3	Poststrukturalistisen diskurssianalyysin metodologia	8
2.4	Tutkimusasetelma, tutkimuskysymykset ja aineisto	10
3	Ulkopoliittisten koulukuntien tutkimus	14
3.1	Suomen ulkopoliittiset koulukunnat	14
3.2	Pienvaltiorealismi – Suomi Venäjän varjossa	17
3.3	Euroatlantismi – laki, liberalismi ja läntinen yhteisö	18
3.4	Globalismi – kohti normatiivista maailmaa	19
4	Analyysi	21
4.1	Eksplisiittiset artikulaatiot ja diskurssit	21
4.2	Suomen ulkopoliittisen identiteetin konstruktio	26
4.3	Identiteetin spatiaalisuus, temporaalisuus ja eettisyys	29
4.4	Ulkopoliittisen identiteetin ja arvopohjaisen realismin suhde	32
4.5	Arvopohjainen realismi ulkopoliittisena koulukuntana	34
5	Johtopäätökset	36
	Lähteet	38
	Primääriaineisto	38
	Tutkimuskirjallisuus ja muut lähteet	38

1 Johdanto

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen sitä, millainen tasavallan presidentti Alexander Stubbin esittämä käsitys Suomen ulkopoliittisesta identiteetistä on, mikä tuon identiteetin suhde arvopohjaiseen realismiin Suomen ulkopoliittisena linjana on, sekä miten arvopohjainen realismi suhteutuu Suomen ulkopoliittisten suuntausten pitkään linjaan. Analysoin Stubbin esittämää ulkopoliittista identiteettiä poststrukturalistisen teorian näkökulmasta, jonka ytimessä on kielen merkitys ja ymmärrys kaikkien merkitysten rakentumisesta diskursiivisesti. Tutkielman metodologisena viitekehyksenä toimii Lene Hansenin (2006) mallin mukainen poststrukturalistinen diskurssianalyysi, jonka avulla voidaan analysoida identiteetin diskursiivista konstruointia. Arvopohjaista realismia ulkopoliittisena suuntauksena puolestaan tarkastelen Suomen ulkopoliittisten koulukuntien kirjallisuuteen peilaten.

Arvopohjainen realismi on Stubbin lanseeraama ja kampanjaitaipaleella usein kuultu käsite, joka päätyi lopulta vaalivoiton kautta Suomen viralliseksi ulkopoliittiseksi linjaksi kesäkuussa 2024 julkaistuun ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon (Valtioneuvosto 2024). Uutena käsitteenä arvopohjainen realismi ja sen merkitys on aiheuttanut julkista keskustelua. Syyskuussa 2024 Ilta-Sanomien pääkirjoitus käsitteli käsitteen sisällöttömyyttä kritisoivia oppositiokansanedustajia (Ilta-Sanomat 2024) ja maaliskuussa 2025 politiikan tutkija Tapio Raunio kutsui arvopohjaista realismia Ylen analyysissa ”epämääräiseksi käsitteeksi” (YLE 2025). Arvopohjaisen realismin uutuus ja epämääräisyys käsitteenä tekevät siitä mielenkiintoisen tutkimuskohteen. Uuden presidentin esittämiä käsityksiä ulkopolitiikasta on myös yleisellä tasolla sekä erityisesti Suomen Nato-jäsenyyden myötä relevanttia tutkia. Tutkielma on kontribuutio ulkopoliittisten koulukuntien kirjallisuuteen sekä Suomalaiseen poststrukturalistiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tutkimukseen yleisesti.

Tutkielman rakenne etenee siten, että luvussa 2 käsittelen poststrukturalismin teoriaa ja poststrukturalistisen diskurssianalyysin metodologiaa sekä esittelen tutkielman tutkimusasetelman, tutkimuskysymykset ja aineiston. Luvussa 3 käsittelen suomalaista ulkopoliittisten koulukuntien tutkimusta ja erittelen kolme vakiintunutta käsitystä Suomen ulkopoliittisista koulukunnista. Luvussa 4 analysoin aineistoa Hansenin poststrukturalistisen diskurssianalyysin metodologian mukaisesti. Luvussa 5 käsittelen tutkielman johtopäätöksiä, problematiikkaa ja jatkotutkimuskohteita.

2 Poststrukturalistinen ulkopoliitiikan tutkimus

Tutkielman teoreettisena ja metodologisena perustana toimii poststrukturalistinen teoriapohja, jonka kautta Stubbin luomaa ulkopoliittista identiteettiä tarkastellaan. Poststrukturalismi on kansainvälisen politiikan tutkimuksen suuntaus, jonka teoreettiset juuret ovat lingvistiikan tutkimuksessa. Suuntaus pohjautuu erityisesti sveitsiläisen lingvistin Ferdinand de Saussuren ajatuksiin kielestä kokoelmana toisiinsa liittyviä merkkejä, jotka yhdessä muodostavat pitkälti autonomisen, muuttuvan ja epävakaa järjestelmän. Poststrukturalistit argumentoivat, että todellisuus koetaan kielen kautta ja keskittyvät siksi tutkimaan sitä, kenellä on valtaa vaikuttaa kieleen kunakin hetkenä, sekä miten tuota valtaa käytetään hallitsemaan ja mukauttamaan yhteiskunnan käytäntöjä. (Zimmerman 2024, 113).

Useat merkittävät ajattelijat, muun muassa Jacques Derrida, Michel Foucault ja Jacques Lacan, alkoivat 1970-luvulta alkaen hyödyntää tutkimuksissaan poststrukturalistista näkökulmaa ja analysoida sekä dekonstruoida erityisesti ”dominoivia diskursseja”. 1980-luvulta lähtien poststrukturalistinen lähestymistapa alkoi vakiintua osaksi kansainvälisten suhteiden tutkimuskenttää. Suuntauksen ytimessä on valtarakenteiden paljastaminen ja kritisoiminen – poststrukturalismi onkin esimerkiksi haastanut kansainvälisten suhteiden tutkimuksen vakiintuneita käsitteitä ja niiden ymmärrystä. Yhdessä konstruktivismin kanssa poststrukturalismi edustaa alan postpositivistista suuntausta, joka haastaa perinteistä positivistista näkemystä tieteen avulla saavutettavissa olevasta objektiivisesta totuudesta. (Zimmerman 2024, 113–118.)

Tämän tutkielman pääasiallinen teoreettinen lähde on Lene Hansenin teos *Security as practice: discourse analysis and the Bosnian war* (2006). Teoksessa Hansen käsittelee kansainvälistä, erityisesti läntistä diskurssia Bosnian sodasta. Samalla teos on Hansenin esitys poststrukturalismin teoriasta ja poststrukturalismin perustuvan diskurssianalyysin metodologisesta soveltamisesta ulko- tai turvallisuuspoliittiseen tutkimukseen. Hansenin teos muodostaa huomattavan osan tutkielman teoriapohjasta, sillä tutkielmassa hyödynnetään sekä teoksessa esitettyä teoriaa että siinä esitettyä metodologiaa aineiston tutkimiseen. Teos on valikoitunut tutkielman pääasialliseksi teoreettiseksi lähteeksi, koska se on modernille poststrukturalistiselle suuntaukselle merkittävä teos, ja koska siinä keskitytään nimenomaan ulko- ja turvallisuuspoliittisiin teemoihin. Hansenin teos tarjoaa myös erittäin selkeät ja kokonaisvaltaiset metodologiset ohjenuorat poststrukturalistisen tutkimuksen tekemiseen.

2.1 Kieli ontologisena lähtökohtana

Kansainvälisen politiikan teorioita yhdistävät niiden pyrkimys ymmärtää valtioita ja valtioiden toimintaa ja niitä erottavat toisistaan poikkeavat ontologiset oletukset ja epistemologiset valinnat. Poststrukturalistinen teoria erottuu muista kansainvälisen politiikan teorioista siten, että sen ontologia ja epistemologia ovat luonteeltaan diskursiivisia. (Hansen 2006, 15.) Diskursiivinen luonne tarkoittaa, että poststrukturalistisesta näkökulmasta kieli itsessään on merkittävä asia. Teorian ontologinen lähtökohta on, ettei kieli ole pelkästään ”merkityksiä rekisteröivä katalogi”, vaan kaikki olemassa oleva saa identiteettinsä ja merkityksensä nimenomaan (ja yksinomaan) kielellisen konstruktion myötä (mt., 16).

Poststrukturalistinen teoria ymmärtää kielen sosiaalisena ja poliittisena sekä rakenteellisena ja epävakaana. Kielen sosiaalisuudella tarkoitetaan kielen luonnetta kollektiivisena kokoelmana merkityksiä ja käytänteitä, joita yksilö sosialisoi ymmärtämään ja joita yksilön täytyy käyttää tullakseen ymmärretyksi (Hansen 2006, 16). Sosiaalisen lisäksi poststrukturalistinen käsitys kielestä on poliittinen: samalla kun kielessä muodostuu ja muodostetaan erilaisia merkityksiä ja identiteettejä, toisia sulkeutuu ulos (mt., 16).

Kielen rakenteellisuus tarkoittaa käsitystä kielestä järjestelmänä, jossa edellä mainitut sosiaalisesti ja poliittisesti rakentuvat merkitykset muodostavat säännönmukaisen rakenteen, johon sisältyy järjestystä, korrelaatioita, positioita, toimintoja ja transformaatioita (Foucault 1974, 38; teoksessa Hansen 2006, 17). Kaikki merkitykset ja identiteetit syntyvät näissä rakenteellisissa puitteissa – eivät kuitenkaan itsestään, vaan vastakkainasettelujen kautta siten, että joitakin merkkejä arvioidaan suhteessa vastakohtiinsa (Derrida 1976; teoksessa Hansen 2006, 18). Tämä käsitys kielestä rakenteellisena on poststrukturalistisen ontologian ytimessä: kaikki olemassa olevat merkitykset syntyvät relationaalisesti kielellisen vastakkainasettelun kaksiulotteisessa prosessissa, jossa yhtäältä *linkitetään* (engl. linking) tiettyjä merkityksiä toisiinsa ja toisaalta *eriytetään* (engl. differentiation) niitä keskenään linkitetyistä vastakohdistaan (Hansen 2006, 17–18). Tätä samanaikaisesti tapahtuvaa linkittämistä ja eriyttämistä poststrukturalismi kutsuu identiteetin konstruoinniksi. Kielelle ominaista on kuitenkin rakenteellisuuden lisäksi yhtäaikainen epävakaas, jossa merkitysten absoluuttinen pysyvyys tai ei-pysyvyys ei ole mahdollista (Laclau ja Mouffe 1985, teoksessa Hansen 2006, 18). Kielen epävakaas tarkoittaa, että myös identiteettien konstruointuminen on epävakaas prosessi, jossa vakaaspyrkimyksestä huolimatta voi tapahtua horjuntaa (Hansen 2006, 19).

2.2 Ulkopoliitiikan ja identiteetin suhde

Diskursiivisen ontologian seurauksena poststrukturalismissa käsitetään ulkopoliitiikan itsessään olevan diskursiivinen käytäntö, jossa artikuloidaan tiettyjä ongelmia sekä politiikkalinjoja näiden ongelmien ratkaisuiksi. Poliittisten subjektien identiteetit puolestaan muodostuvat (ja niitä muodostetaan) samanaikaisesti samoissa ulkopoliitiikan diskursseissa. Nämä lähtökohdat johtavat teoreettiseen käsitykseen identiteetistä ja politiikkalinjauksista – kansainvälisen politiikan tapauksessa nimenomaan ulkopoliitiikasta – ontologisesti linkittyneinä: identiteetit sekä muodostuvat ulkopoliittisten diskurssien seurauksena, että niitä artikuloidaan näissä diskursseissa tiettyjen ulkopoliittisten linjausten perusteiksi. (Hansen 2006, 19.) Ulkopoliitiikkaa ja identiteettiä voidaan ymmärtää ottamalla tarkastelun kohteeksi tämä ulkopoliitiikkaa muodostava ja ulkopoliitiikasta muodostuva identiteetin konstruktio. Koska poststrukturalismin epistemologia on sen ontologisten periaatteiden tavoin luonteeltaan diskursiivista, identiteetin konstruktioa tutkitaan tarkastelemalla sen diskursiivista muodostumista diskursseissa esiintyvien artikulaatioiden kautta. Nämä kielelliset artikulaatiot ovat poststrukturalismin epistemologinen perusta, jota ilman identiteeteillä ei ole analyttistä tai poliittista merkitystä. Artikulaatioiden välttämättömyys identiteettien syntymisessä korostaa Hansenin mukaan erityisesti toimijuuden merkitystä. (Hansen 2006, 20–21.)

Identiteetti syntyy poststrukturalistisen näkökulman mukaan aina relationaalisesti linkityksen ja eriyttämisen diskursiivisessa prosessissa, kuten kaikki merkitykset kielessä muutenkin (Hansen 2006, 21). Relationaalisuus tarkoittaa, että identiteetin *itseys* (engl. Self) muodostuu aina suhteessa *toiseuteen* (engl. Other). Hansenin argumentti identiteetin relationaalisuudesta on vastalause erityisesti Wendtin (1999) konstruktivistiselle identiteettinäkömykselle, jonka mukaan itseys voi muodostua myös itsenäisesti ilman vastakkaista toiseutta. Hansenin mukaan poststrukturalismin erottaa konstruktivismista sen ontologiset ja epistemologiset lähtökohdat, joiden hyväksymisen myötä itseyyden itsenäisestä muodostumisesta tulee mahdotonta (Hansen 2006, 21). Toinen teoreettinen kysymys identiteetin luonteesta koskee toiseutta ja sen eroa itseyyteen: mm. Campbell (1992) ja Connolly (1991) ovat esittäneet, että valtiot luovat identiteettiään suhteuttamalla itseyttä radikaaliin toiseuteen. Hansenin mukaan sekä Campbell että Connolly jättävät kuitenkin avoimeksi myös teoreettisen mahdollisuuden siihen, ettei toiseuden tarvitse aina olla radikaalia – Hansen esittääkin, että toiseus voi olla klassisen radikaalin ja valtiollisen sijaan myös esimerkiksi temporaalista tai osa eri radikaaliuden asteista koostuvien ”toiseuden identiteettien verkostoa” (Hansen 2006, 34–35).

Hansenin mukaan on siis mahdollista, että artikuloitu toiseus voi olla myös monimutkaista tai selkeää radikaaliuutta epämääräisempää.

Edellä avattuihin ontologisiin ja epistemologisiin lähtökohtiin – muun muassa identiteetin kielelliseen muodostumiseen sekä itseiden ja toiseuden luonteeseen – perustuen Hansen esittää teoksessaan ulkopoliitiikan ja identiteetin suhdetta teorioivan *yhdistelmällisyyden teoreettisen mallin* (engl. a theoretical model of combinability). Mallin mukaan ulkopoliittisten toimijoiden tavoitteena on esittää sellaisia politiikkalinjoja, jotka vaikuttavat legitimeiltä ja toimeenpanokelpoisilta yleisöilleen. Poliittisen toiminnan keskiöksi muodostuu siten mahdollisimman vakaan diskursiivisen linkin luominen ulkopoliittikkalinjojen ja identiteetin välille niin, että ne vahvistavat ja tukevat toinen toisiaan. (Hansen 2006, 25.) Tämän tutkielman kannalta tutkimuksen kohteena on siten se diskursiivinen linkki, jonka presidentti Stubb presidenttinä, eli poliittisena toimijana pyrkii luomaan ja vakauttamaan Suomen (identiteetin) ja arvopohjaisen realismin (politiikkalinjan) välille.

Kielellisten merkitysten absoluuttisen pysyvyyden tai ei-pysyvyyden mahdottomuuden myötä täysin vakaa linkki politiikan ja identiteetin välillä on myös mahdottomuus. Tämän takia sisäinen vakaus ja johdonmukaisuus ovat tärkeitä: analyysin kohteena on nimenomaan diskurssin *relatiivinen* vakaus ja johdonmukaisuus. Sisäistä vakautta rakennetaan kuitenkin jo olemassa olevalla vanhempien ja kilpailevien diskurssien muodostamalla merkityskentällä, joka asettaa sisäisen vakauden pyrkimykselle ulkoisia rajoituksia. Tämän takia politiikkalinjojen ja identiteetin sisäisen vakauden analyysin täytyy Hansenin mukaan ottaa huomioon myös diskurssin ulkoiset rajoitukset, eli laajempi sosiaalinen ja poliittinen konteksti, johon analysoitava debatti sisältyy. (Hansen 2006, 25–27.) Täydellisemmän analyysin kannalta tämä olisi mielekkäintä toteuttaa esimerkiksi tarkastelemalla pääasiallisen aineiston lisäksi myös laaja-alaisesti sen kanssa kilpailevia, sitä kritisoivia sekä sitä tukevia diskursseja. Kandidaatintutkielman laajuuden rajallisuuden takia ulkoisen kontekstin käsitteleminen arvopohjaisesta realismista käydyin keskustelun tapauksessa sekä yleisen ulkopoliittisen tilanteen kannalta jäävät melko suppeiksi, mutta ne on pyritty huomioimaan läpi tutkielman.

2.3 Poststrukturalistisen diskurssianalyysin metodologia

Poststrukturalistisen teorian perustavanlaatuisesti diskursiivinen luonne edellyttää, että yhdistelmällisyyden teoreettisen mallin mukaista identiteetin poliittista konstruointia tutkitaan

diskursiivisen menetelmän, diskurssianalyysin, avulla. 'Diskurssi' itsessään on analyttinen konstruktio, jonka avulla identiteetin ja politiikan yhteyttä jossakin laajemmassa ulkopoliittisessa debaatissa voidaan tutkia. Ulkopoliittiset debaatit muodostuvat useista eri diskursseista, jotka puolestaan muodostuvat temaattisia kokonaisuuksia muodostavista yksittäisistä teksteistä. (Hansen 2006, 46.) Nämä yksittäiset tekstit, kuten esimerkiksi puheet ja haastattelut, ovat poststrukturalistisen analyysin perusyksiköitä.

Teorian ja menetelmän jaettu diskursiivinen epistemologia ohjaa tekstien analyysin metodologiseksi lähtökohdaksi eksplisiittiset artikulaatiot eli tekstistä löydettävissä olevat selkeät diskursiiviset merkit. Diskurssianalyysin tulkinta identiteetistä perustuu pelkästään näihin tekstistä selkeästi tunnistettavissa oleviin artikulaatioihin. Analyysissa ei siten voida ottaa huomioon mitään tulkittavan tekstin ulkopuolista käsitystä identiteetistä tai tehdä mitään sellaista tulkintaa, joka ei perustu yksinomaan tekstissä esiintyviin diskursiivisiin ilmaisiin. (Hansen 2006, 37.) Eksplisiittisiä artikulaatioita tunnistamalla analysoitavasta tekstistä voidaan löytää itseen ja toiseen liitettyjä, identiteettiä muodostavia ominaisuuksia ja merkityksiä. Esimerkki tällaisesta on presidentti Stubbin artikulaatio ”varautumisemme ja huoltovarmuutemme ovat ensiluokkaisia” (Stubb 2025), joka kertoo Suomen identiteetistä vahvasti ja huolellisesti puolustautuvana valtiona.

Itseyden identiteetin diskursiivinen konstruointi tapahtuu nimenomaan suhteessa toiseuteen, joten analyysin metodologinen jatkotoimenpide on eksplisiittisten artikulaatioiden tunnistamisen jälkeen niiden hahmottaminen osana laajempaa rakennelmaa. Tämä laajempi identiteettirakennelma syntyy – kuten kaikki kielelliset merkitykset – relationaalisesti linkittämisen ja eriyttämisen yhtäaikaisten prosessien tuloksena. Tarkastelemalla jonkin identiteettikonstruktion rakennuspalikoita voidaan havaita, kuinka rakennelma koostuu yhtäältä sarjasta toisiinsa linkitetyistä merkeistä ja toisaalta sarjasta niitä vastaan asetetuista merkeistä. (Hansen 2006, 37.) Näiden merkkisarjojen havaitseminen tekstistä on poststrukturalistisen diskurssianalyysin metodologinen ydin.

Identiteettirakennelmia ja niihin liitettyjä politiikkalinjauksia on tunnistamisen jälkeen syytä analysoida vielä spatiaalisten, temporaalisten ja eettisten ulottuvuuksien osalta. Näiden kolmen ulottuvuuden keskinäisten suhteiden tarkasteleminen auttaa hahmottamaan kokonaisvaltaisemman kuvan identiteetistä, sillä ne ovat alati läsnä identiteettien konstruointisessa ja konstruointunut identiteetti on aina asemoitunut tietyllä tavalla kullekin ulottuvuuksista. (Hansen 2006, 33.) Spatiaalisuus, temporaalisuus ja eettisyys –

yksinkertaisemmin paikka, aika ja vastuu – ovat ne filosofiset raamit, joiden sisälle kaikki diskurssit sijoittuvat ja joiden kautta poliittiset toimijat ymmärtävät ja määrittelevät itseään, muuta maailmaa ja suhdettaan siihen. Ontologisesti ja teoreettisesti ulottuvuudet ovat tasavertaisia keskenään eikä yksikään niistä määrittele toisia; diskurssien tavoitteena on esittää kaikki kolme toisiaan tukevina ja mahdollisimman vakaasti linkitettyinä. (Hansen 2006, 41–42.)

Identiteetin konstruktiota tarkastelevan diskurssianalyysin tavoitteena on siten kootusti löytää diskurssin teksteistä artikuloituja merkkejä ja tarkastella niiden keskinäisiä linkittämisen ja eriyttämisen kytköksiä. Tarkastelussa huomioidaan rakennelmassa mahdollisesti esiintyvät epävakaudet, tunnistetaan itseyttä vasten konstruoitu toinen ja toiseuden asteen radikaalius sekä lopuksi analysoidaan löydettyä identiteettikonstruktiota spatiaalisen, temporaalisen ja eettisen linssin läpi. Poststrukturalistisessa diskurssianalyysissä on Hansenin mukaan syytä olla metodologisesti tarkka, jotta tutkimuksen luotettavuus säilyy. Vaikka menetelmä on joustava erilaisille tulkinnoille samoista teksteistä, voivat tulkinnot olla metodologisen huolellisuutensa (tai sen puutteen) johdosta vahvempia tai heikompia. Heikon luennan analyysistä tekevät esimerkiksi tärkeiden merkkien huomaamatta jääminen, linkittämisen ja eriyttämisen vakauden tulkitseminen väärin, itsen ja toisen välisen eron liioittelemine tai vähättelemine sekä identiteetin ja politiikkalinjojen välisen yhteyden tunnistamatta jääminen. (Hansen 2006, 40–41.)

2.4 Tutkimusasetelma, tutkimuskysymykset ja aineisto

Hansenin mallin mukainen poststrukturalistisen diskurssianalyysin tutkimusasetelman rakenne muodostuu neljästä metodologisesta ulottuvuudesta: tutkimuksen kohteena olevien Itsejen määrästä, tutkimuksen intertekstuaalisesta mallista, tutkimuksen temporaalisesta perspektiivistä sekä analysoitavien tapahtumien määrästä (Hansen 2006, 67). Jokaisen ulottuvuuden kohdalla on tutkimusta suunniteltaessa välttämätöntä tehdä tutkimuksen näkökulmaan perustuvia ja tutkimuksen laajuutta ohjaavia valintoja. Tässä tutkielmassa näitä valintoja on tehty ottaen huomioon erityisesti kandidaatintutkielman suppeus akateemisena tutkielmaraporttina.

Tutkimuksen intertekstuaalinen malli on tutkimuksen rakenteellinen perusta, jonka avulla sen analyttinen, empiirinen ja metodologinen fokus määritellään (Hansen 2006, 53).

Diskurssianalyysin avulla on mahdollista tarkastella ulkopoliittisia debatteja erittäin laaja-alaisesti erilaisten mallien avulla. Tutkimuksen rakenteena toimii intertekstuaalisuuden malli

1, jonka analyttinen fokus on virallinen ulkopoliittinen diskurssi. Mallin analyysin kohteena ovat erityisesti poliittiset johtajat kuten valtionpäämiehet tai muut poliittisesti erittäin merkittävät toimijat ja instituutiot. Tutkielmassa tarkasteltava virallisen diskurssin lähde on presidentti-instituutio, tarkemmin nimenomaan Suomen tasavallan presidentti Alexander Stubb. Mallissa 1 analyysin kohteena ovat valitun toimijan tuottamat tekstit: puheet, poliittiset debatit, haastattelut, artikkelit ja kirjat. Sen tavoitteena on tarkastella valittua aineistoa analysoimalla siinä esiintyviä identiteettikonstruktioita, intertekstuaalisten linkkien luomaa vakautta diskurssissa sekä diskurssin kohtaamaa kritiikkiä ja sen vastauksia siihen (Hansen 2006, 53–54). Tutkielman suppeuden vuoksi analyysissä kiinnitetään huomiota ainoastaan näistä ensimmäiseen, eli identiteettikonstruktioiden löytämiseen ja niiden peilaamiseen tutkimuskirjallisuuteen. Mallin täydellinen noudattaminen vaatisi laajempaa analyysia, johon sisältyisi enemmän aineistoa ja huomattavasti kokonaisvaltaisempaa perehtymistä aihealueeseen.

Koska tutkimuksen tavoitteena on analysoida Stubbin rakentamaa linkkiä Suomen ulkopoliittisen linjan ja arvopohjaisen realismin välillä, tutkielman aineistona toimivat Stubbin viralliset puheet. Tutkielman aineisto on kerätty tasavallan presidentin nettisivuilta ja sitä on käsitelty nettisivuilla saatavilla olevina tekstimuotoisina versioina. Aineistoksi valikoitui kolme Stubbin puhetta: ensimmäisenä *Tasavallan presidentti Alexander Stubbin virkaanastujaispuhe 1.3.2024*, jossa Stubb linjaa presidenttinä ensimmäistä kertaa Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista tilannetta sekä omia näkemyksiään kansalle, toisena *Tasavallan presidentti Alexander Stubbin puhe suurlähettiläskokouksessa 27.8.2024*, jossa Stubb puhuu Suomen ulkopolitiikasta ja sen tavoitteista sekä maailmantilanteesta suomalaisille diplomaateille, ja kolmantena *Tasavallan presidentti Alexander Stubbin puhe valtiopäivien avajaisissa 5.2.2025*, jossa Stubb antaa ulkopoliittisen tilannekatsauksen kansalle ja erityisesti kansanedustajille. Nämä puhetta valikoituivat aineistoksi koska Stubb erittelee ja selittää arvopohjaisen realismin käsitettä jokaisessa niistä, ja ne kaikki on esitetty kotimaisessa kontekstissa kotimaiselle yleisölle.

Itseys viittaa Hansenin mallissa tutkimuksen subjektiin, joka voi olla esimerkiksi valtio tai jokin muu ulkopoliittinen toimija. Hansenin mallissa toinen tutkimusasetelmaa koskeva valinta on itsejen määrä, sekä samalla luonnollisesti myös tarkasteltava itseys itsessään. Yksinkertaisin vaihtoehtoisista tutkimusasetelmista on yhden itseiden subjektin tarkasteleminen. Toinen mahdollinen asetelma on vertaileva tutkimus, esimerkiksi eri toimijoiden samaan tapahtumaan reagoimisen vertaaminen. Kolmas mahdollisuus on

Hansenin diskursiiviseksi kohtaamiseksi nimittämä asetelma, jossa verrataan alkuperäistä itseyden subjektia vastoin sen toisen luomaa ”vastakonstruktiota”, eli toisen omaa itseyttä. (Hansen 2006, 67–68.) Tutkielmassa tarkastelun kohteena on yksi itseyden subjekti, Suomi. Suomi ainoana itseyden subjektina on tässä tutkielmassa luonnollinen asetelma, kun otetaan huomioon viralliseen diskurssiin perustuva intertekstuaalisuuden malli sekä Suomen valtionpäämiehen puheista koostuva ja Suomen ulkopoliittikkaa nimenomaisesti käsittelevä aineisto.

Temporaalinen perspektiivi viittaa tutkimuksen mahdollisuuteen tarkastella poliittisia tapahtumia joko yhtenä määritettynä hetkenä, tai vaihtoehtoisesti historiallisen analyysin avulla joko vertailemalla useampia tapahtumia keskenään tai tarkastelemalla identiteettien kehitystä pitkällä aikavälillä. Yksittäisten hetkien tutkimuksissa huomio keskittyy usein poliittisesti merkittävään hetkeen, kuten johonkin sotaan tai konfliktiin, mutta myös ”tavanomaisen” diskurssin analysoiminen on mahdollista. Poliittisesti vähemmän merkittäviä tapahtumia valittaessa on kuitenkin analyttisesti suotavaa keskittyä sellaisiin hetkiin, jolloin poliittisesti tärkeissä rakenteissa ja instituutioissa tapahtuu muutoksia. (Hansen 2006, 69–70.) Neljäs tutkimusrakenteen ulottuvuus eli tapahtumien määrä on yhteydessä temporaaliseen perspektiiviin: yhden tapahtuman tutkimuksissa on luonnollista, että tapahtumien määräkin on yksi (mt., 71). Tämän tutkielman tarkasteltavana hetkenä toimii muutos Suomen presidentti-instituutiosta: vuoden 2024 presidentinvaalien voiton jälkeen alkanut Alexander Stubbin presidenttikauden alku. Presidenttiyden alkua voidaan pitää aikana, jolloin virkaansa astuva presidentti uutena diskursiivisena toimijana haluaa vakauttaa omat näkemyksensä ulkopoliittiseen diskurssiin. Tutkimuksessa tarkasteltava Stubbin presidenttiyden alku ymmärretään hetkenä laajasti siten, että se kattaa koko tähänastisen, vajaat kaksi vuotta kestäneen presidenttikauden.

Tiivistettynä tutkielman neliulotteinen tutkimusasetelma on viralliseen diskurssiin keskittyvä intertekstuaalisuuden malli, jossa tarkastellaan yhden ulkopoliittisen toimijan, Suomen, itseyttä. Tutkimus keskittyy temporaaliselta perspektiiviltään yhteen hetkeen, presidentti Stubbin kauden alkuun, joka on samalla tutkimuksen ainoa tarkasteltava tapahtuma. Kokonaisuutena tutkielman tavoitteena on tämän tutkimusasetelman avulla poststrukturalistisesta näkökulmasta tutkia sitä, millaista Suomen ulkopoliittista identiteettiä presidentti Stubb Suomelle diskursiivisesti rakentaa arvopohjaisen realismin linjauksensa avulla, sekä sitä, millainen suhde tällä identiteetillä on Suomen ulkopoliittikan jatkumoon

ulkopoliittisten koulukuntien kannalta. Tutkielman tavoite voidaan jakaa teoreettisiin ja metodologisiin perusteisiin useampaan tutkimuskysymykseen:

1. Millaista itseyttä Stubb konstruoi Suomelle ja toisaalta millaista toiseutta Stubb konstruoi suhteessa Suomen itseyyteen, eli millainen Stubbin konstruoima Suomen ulkopoliittinen identiteetti on?
2. Millainen suhde Suomen ulkopoliittisen identiteetin ja arvopohjaisen realismin välillä on?
3. Millaisena arvopohjaisen realismi ulkopoliittisena suuntauksena näyttäytyy suhteessa Suomen ulkopoliittisiin koulukuntiin?

3 Ulkopoliittisten koulukuntien tutkimus

Valtioiden ulkopoliittiset koulukunnat ja -traditiot ovat perinteinen ulkopoliitiikan tutkimuksen kohde. Koulukuntatutkimuksessa tarkastellaan ja analysoidaan valtioiden pitkällä aikavälillä omaksumia ulkopoliitiikan suurstrategiavaihtoehtoja, jotka muodostavat päätöksenteon taustalla vaikuttavia ajatusperinteitä (Juntunen 2018, 41). Näitä valtioiden ulkopoliittisessa diskurssissa olevia erilaisia näkemyksiä tiivistetään ideaalityypisiksi linjavaihtoehtoiksi eli koulukunniksi (Pesu 2017, 282). Koulukuntiin on nähty tiivistyvän sosiaalisesti ja historiallisesti rakentuneita ulkopoliittista päätöksentekoa ehdollistavia tekijöitä (Pesu 2017, 282) ja niiden on myös nähty selittävän sitä, miksi päätöksentekijät voivat samasta lähtötilanteesta päätyä hyvin erilaisiin johtopäätöksiin (Haukkala ja Vaahtoranta 2016, 61). Ulkopoliittisten koulukuntien teoriaa voidaan siis pitää valtion ulkopoliittisen ajattelun tutkimuksena, ja se soveltuu siksi hyvin myös valtiollisen identiteetin tarkasteluun.

3.1 Suomen ulkopoliittiset koulukunnat

Maailmanlaajuisessa koulukuntatutkimuksessa on keskitytty erityisesti Yhdysvaltojen, Kiinan ja Venäjän ulkopoliittisiin suuntauksiin (Pesu 2017, 281), mutta viime aikoina suurvaltojen ohella myös nousevien valtioiden, kuten Intian, Iranin ja Japanin, ulkopoliitiikkaan (ks. esim. Nau ja Ollapally 2012). Ulkopoliittikkalinjat ovat olleet perinteinen tutkimuksen kohde myös Suomessa: esimerkiksi jo 1960-luvulla tarkasteltiin Suomen ulkopoliitiikan kehityslinjoja vuodesta 1809 alkaen ja esitettiin Suomella olleen autonomian aikana erilaisia linjoja (Hakalehto 1968). Korhonen (1966, 17) esitti Hakalehdon toimittamassa teoksessa tuolloin varhaisimpien linjojen jakautuneen autonomian ajan keskivaiheilla virallis-byrokrattiseen, fennomaaniseen ja liberaalis-länsimaiseen. Torvisen (1966, 29) samassa teoksessa autonomian loppupuolta käsittelevän tulkinnan myötä kotimaiseen tieteelliseen keskusteluun puolestaan vakiintui käsitys kahtiajaosta keskenään kilpaileviin myöntyväisyyslinjaan ja perustuslailliseen linjaan.

Tieteellinen keskustelu koulukunnista elävöityi Suomessa uudelleen 2010-luvulla. Hiski Haukkala pohti muuttuvaa maailmanjärjestystä ja Suomen ulkopoliitiikan tulevaisuutta käsittelevässä teoksessaan *Suomen muuttuvat koordinaatit* (2012), onko Suomella ollut ulkopoliitiikan pitkää linjaa – ”karttaa ja kompassia, joiden avulla se on kenties suunnistanut johonkin omaan, Suomelle ominaiseen suuntaansa” (mt., 13). Haukkala liittää ajatuksen ulkopoliittisesta linjasta ”valtion ideaan”, eli kansakunnan miellettyyn käsitykseen omasta

tehtävästään maailmassa. Suomen idean – eli suomalaisen identiteetin – rakennuspalikoita Haukkala tunnistaa kolme: suomalaisen historian kokeminen suurena eloonjäämiskamppailuna, Suomen vaarallisen sijainnin vihamielisen Venäjän naapurissa, sekä yksin jäämisen kokemuksen. Vaikkakin tällaiset mielikuvat ovat kärjistettyjä, niillä on Haukkalan mukaan ollut vaikutusta siihen, miten Suomen paikkaa maailmassa on määritelty ja tullaan tulevaisuudessa määrittelemään. (mt., 14–15.) Näiden tulkintojen pohjalta Haukkala ehdottaa kahta historiaan pohjautuvaa pitkän linjan ajattelun koulukuntaa: suomalaisen ulkopoliittisen selviytymiskamppailuna näkevää pienvaltiorealismia ja Suomen ulkopoliittikkaa menestystarinana pitävää liberalismia.

Haukkala ja Vaahtoranta (2016) laajentavat ulkopoliittisten koulukuntien analyysikehikkoa soveltamalla sitä ulkopoliittisen lisäksi turvallisuuspolitiikkaan. Lisäksi he lisäävät Haukkalan aiempaan tulkintaan kolmannen ulottuvuuden, normatiivisen ja voimapolitiikkaa pakenevan globalismin. Haukkala ja Vaahtoranta myös uudelleennimeävät liberaalin koulukunnan euroatlantismiksi, jotta se paremmin heijastaisi koulukunnan käsitystä Suomesta kiinteänä osana Eurooppaa ja laajempaa kansainvälistä yhteisöä (mt., 58). Artikkelissa näiden kolmen koulukunnan nähdään erillisten suuntauksien sijaan olevan eri suuntiin vetävien elementtien kolmiokenttä, jossa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiinen linja voi tilanteen mukaan liikkua. Poliittisen sijaintia koulukuntien kolmiossa määrittävät Haukkalan ja Vaahtorannan mukaan pääasiallisesti ulkoisen toimintaympäristön koulukunnille tarjoamat mahdollisuudet vaikuttaa päättäjiin ja päätöksentekoon, sekä tähän toimintaympäristöön sopeutuminen ja sen muutoksiin reagoiminen. Haukkalan ja Vaahtorannan esittämät kolme koulukuntaa – pienvaltiorealismi, euroatlantismi ja globalismi – ovat ulkopoliittisten koulukuntien tutkimuskirjallisuudessa vakiinnuttaneet asemansa Suomen ulkopoliittisen ideaalityyppisinä koulukuntalinjoina (Juntunen 2018, 40).

Koulukuntien ideaalityyppisyyttä painotetaan vahvasti alan tutkimuskirjallisuudessa (Haukkala ja Vaahtoranta 2016, 61; Linnainmaa 2023, 49; Pesu 2017, 285). Ulkopoliittisten linjojen hahmotteleminen sekä niiden perusteella tehtävien tulkintojen on nähty olevan viime kädessä riippuvaisia tulkitsijasta, jopa ”fiktiivinen teko” (Haukkala 2012, 30) ja koulukuntatutkimuksienkin omiin ajankohtiinsa sidottuja (Linnainmaa 2023, 60). Jotkut poliittiset näkemykset voivat esiintyä samanaikaisesti useamman koulukunnan ajattelussa, eivätkä koulukunnat välttämättä heijasta yksiselitteisesti minkään poliittikon tai puolueen ajattelua – edes Suomen ulkopoliittikkaa itsessään ei aina voida selkeästi asemoida yhteen tiettyyn koulukuntaan. Koulukuntia voidaan kuitenkin pitää analyttisinä linsseinä, jotka

tuovat esiin ulkopoliittisen ajattelun jännitteitä, rajalinjoja ja ristiriitoja ja joiden kautta voidaan uskottavasti tarkastella ulkopoliittisen ajattelun pitkää linjaa (Haukkala ja Vaahtoranta 2016, 61; Linnainmaa 2023, 46 ja 49).

Koulukuntatutkimus on tyypillisesti nojautunut konstruktivistiseen tieteenfilosofiaan (Juntunen 2018, 41). Suomalaiseen koulukuntakeskustelun teoriapohjaa on rakentanut etenkin Matti Pesu, jonka mukaan koulukuntien teoretisointi oli ylipäänsä siihenastisessa tutkimuksessa ollut joitain poikkeuksia lukuun ottamatta käytännössä olematonta (Pesu 2017, 280–281). Erityinen teoreettinen panos on Pesun Suomen kylmän sodan jälkeisiä ulkopoliittisia koulukuntia käsittelevällä artikkelilla (2017), jossa Pesu lähestyy teoriapohjan rakentamista kytkemällä koulukuntakäsitteen konstruktivistiseen keskusteluun kansallisesta identiteetistä (Pesu 2017, 281). Konstruktivistisen identiteettinäkömyksen Pesu pohjaa Anne Clunanin (2009) omakuvateoriaan, jonka mukaan yhteiskunnan sisäisillä sosiaalisilla rakenteilla on merkitystä valtion itseymmärrykselle (Pesu 2017, 282). Tuoreimmat suomalaiset ulkopoliittisten koulukuntien tutkimukset (esim. Linnainmäki 2023) ovat nojanneet Pesun luomaan konstruktivistiseen teoriapohjaan.

Viime vuosien koulukuntatutkimus on saanut osakseen myös kritiikkiä. Esimerkiksi Kivilahti (2023) on esittänyt sekä Haukkalan ja Vaahtorannan aiemman tutkimuksen että Pesun omakuvateoriaan perustuvan uudemman tutkimuksen keskittyvän liikaa koulukuntien ja niiden keskinäisten erojen kuvaamiseen. Etenkin näistä konstruktivistisista tutkimuksista puuttuu Kivilahden mukaan teoreettinen selitys sille, kuinka koulukunnat rakentuvat keskinäisessä debatissa ja kilpailevat toisiaan vastaan – huolimatta siitä, että esimerkiksi Pesu määrittelee koulukunnat ”kilpaileviksi omakuviksi”. Kivilahden mukaan ”tosiasiassa kilpailevat ryhmät eivät toimi toisistaan irrallisina -- nämä ryhmät rakentavat toisiaan samalla, kun ne rakentavat itseään”. Kivilahden mukaan tätä puutetta konstruktivistissa koulukuntatutkimuksessa voidaan täydentää ottamalla mukaan teoreettinen viitekehys, johon on sisäänrakennettuna systemaattinen kuvaus poliittisesta toiminnasta kilpailuna tai konfliktina (mt., 10–11).

Poststrukturalistinen näkökulma vastaa Kivilahden kritiikkiin koulukuntien ”teoreettista irrallisuutta” kohtaan luontevasti omilla teoreettisilla sitoumuksillaan. Käsitetäänpä koulukunnat sitten diskursiivisina elementteinä tai vaihtoehtoisesti enemmän omakuvatyyppeinä identiteetteinä, poststrukturalistisesta näkökulmasta tarkasteltuna kaikki merkitykset rakentuvat diskursiivisesti. Kaikki diskurssit jo olemassa olevalla, vanhempien ja

kilpailevien diskurssien muodostamalla ja rajoittavalla merkityskentällä ja kaikki itseys aina suhteessa toiseuteen. Koulukunnat, niiden sisältö ja niiden merkitys tuotetaan siis joka tapauksessa kielellisesti. Kansainvälisen politiikan teoreettisina suuntauksina konstruktivismi ja poststrukturalismi muistuttavat toisiaan – postpositivistisen näkökulman lisäksi esimerkiksi ideationaalisten tekijöiden korostamisen osalta (konstruktivismissa materiaalien tekijöiden lisäksi, poststrukturalismissa materiaalien tekijöiden sijaan). Tästä teoreettisesta samankaltaisuudesta ja konstruktivistisen teoriasuuntauksen olemassa olevasta jalansijasta huolimatta poststrukturalismia ja ulkopoliittisia koulukuntia yhdistävää tutkimusta ei ole aiemmin tehty.

Tämä tutkielma ei kuitenkaan ole koulukuntatutkimus sinänsä, vaan ulkopoliittisten koulukuntien teoria toimii (kuten Juntusella 2018, 42) ”apuvälineenä” ulkopoliittikan tulkittamisessa. Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu toisin sanoen Pesun omakuviin perustuvan konstruktivistisen koulukuntatutkimuksen sijaan jo esiteltyyn Hansenin mallin mukaiseen poststrukturalistiseen ulkopoliittikan tutkimukseen, jota ulkopoliittisten koulukuntien teoria täydentää. Käytännössä tämä tapahtuu tutkielmassa siten, että diskurssianalyysin kautta muodostuvaa kuvaa Stubbin rakentamasta ulkopoliittisesta identiteetistä peilataan Haukkalan ja Vaahtorannan kolmeen vakiintuneeseen koulukuntaan, eli pienvaltiorealismiin, euroatlantismiin ja globalismiin, joita tarkastellaan seuraavissa alaluvuissa. Löydettyjen koulukuntiin viittaavien elementtien avulla puolestaan pyritään tulkitsemaan, millaista ulkopoliittista suuntausta Stubbin lanseeraama arvopohjainen realismi edustaa – vanhaa ja vakiintunutta uudessa tilanteessa, vaiko kenties todella jotain aivan uutta?

3.2 Pienvaltiorealismi – Suomi Venäjän varjossa

Kysymys Suomen ulkopoliitikasta on Haukkalan mukaan tarkoittanut historian saatossa monille suomalaisille kysymystä Venäjä-suhteista. Teoksessaan *Suomen muuttuvat koordinaatit* (2012) Haukkala esittää pienvaltiorealismiksi kutsumansa ulkopoliittisen suuntauksen kiteytyvän käsitykseen Suomen ulkopoliittikan pitkästä linjasta selviytymiskamppailuna nimenomaan naapurisuurvallan, eli Venäjän, uhan alla. Haukkala liittää pienvaltiorealismiin osaksi pidempää jatkumoa, joka ajatusmallina oli nähtävissä jo autonomian ajan vanhasuomalaisessa myöntöväisyysslinjassa (mt., 16–17.)

Haukkala ja Vaahtoranta (2016) yhdistävät pienvaltiorealismiin myös laajempaan kansainvälisen politiikan realistiseen teoriaperinteeseen, jonka erinäisiä säikeitä yhdistävä tekijä on usko sotilaallisen voiman ensisijaisuuteen. Haukkalan ja Vaahtorannan mukaan

pienvaltiorealismin on saanut suomalaisessa ulkopoliitikassa autonomian ajan myöntöväisyysslinjan lisäksi jalansijaa erityisesti kylmän sodan aikana, jolloin suhde Neuvostoliittoon määräytyi YYA-sopimuksen pohjalta. Suomalaiselle pienvaltiorealismille olennaisia, molempia realistisia kausia yhdistäviä tekijöitä, ovat Haukkalan ja Vaahtorannan mukaan erityisesti Venäjäsuhteiden kahdenvälisyyden tärkeys, Suomen poliittinen uskollisuus ja sotilaallinen vaarattomuus suhteessa Venäjään sekä tarpeen vaatiessa valmius Suomen omista eduista tinkimiseen (mt., 56–57).

Koska poststrukturalistisen teorian avulla hahmoteltavaa identiteettikonstruktiota peilataan myöhemmin tutkielmassa arvopohjaiseen realismiin ulkopoliittisena koulukuntana, on kolmen vakiintuneen koulukunnan identiteettejäkin hyödyllistä pohtia poststrukturalistisesta näkökulmasta. Pienvaltiorealistinen identiteetti voisi muodostua Suomelle neutraaliuuden kautta niin, että itseys syntyy liittoutumattomuuden ja tietynlaisen puolueettomuuden kautta suhteessa vahvan liittoutuneisuuden toiseuteen. Toisaalta Venäjä on linjaan kuuluvasta myöntöväisyys- ja kahdenkeskisyyspolitiikasta huolimatta näyttäytynyt myös pienvaltiorealistisissa tulkinnoissa Suomelle uhkana, joten sen konstruoiminen (luultavasti verrattain ei-radikaalina) voimakkaana suurvalta-toisena suhteessa Suomen pienvaltio-Itseen voisi myös olla mahdollista. Kuten mainittu, pienvaltiorealistinen näkemys sai vahvaa jalansijaa YYA-ajan ulkopoliitikassa, joten se linjana sekä sen edustama liittoutumaton identiteetti sopivat kenties huomattavasti EU- ja Nato-Suomen aikakauteen. Venäjä on kuitenkin yhä Suomen naapurisuurvalta ja Suomi liittoutumisestaan huolimatta pienvaltio, joten suuntausta soveltavat tulkinnat eivät ole modernissakaan kontekstissa poissuljettuja.

3.3 Euroatlantismi – laki, liberalismi ja läntinen yhteisö

Toinen kolmesta vakiintuneesta ulkopoliittisesta koulukunnasta on Haukkalan ja Vaahtorannan (2016) euroatlantismiksi uudelleennimeämä suuntaus, jota ennen tätä mm. Haukkala nimitti liberalismiksi. Hän esitti aiemmassa teoksessaan (2012), että Suomen ulkopoliittikan linjaa on tulkittu Venäjä-keskeisen pienvaltiorealismin lisäksi myös toiselta katsantokannalta, jonka keskiössä on ollut ajatus historian saatossa kasvavasta liberalismista ja tiivistyneistä kytköksistä läntiseen Eurooppaan, ja että Suomen ulkopoliittikan pitkä linja on ollut pyrkimys kohti maailmaa, jossa normit, säännöt ja instituutiot rajoittavat vahvojen voimapolitiikkaa (Haukkala 2012, 28–29).

Haukkalan ja Vaahtorannan mukaan liberalistiselle linjalle onkin ominaista korostaa nimenomaan lain ja oikeuden merkitystä, sekä Euroopan voimatasapainoa edistämällä

vahvistaa Suomen vapautta ja suojaa suhteessa Venäjään. Linjalle olennaista on ollut myös pienvaltiorealismia vahvempi käsitys Suomesta kiinteänä osana Eurooppaa ja muuta maailmaa. Venäjä on nähty liberaaleja periaatteita uhmaavana ja siten Suomea ja sen liberaaleja pyrkimyksiä rajoittavana ja vastustavana toimijana. Pyrkimys liberalismiin ja länteen sitoutumiseen on kuitenkin johtanut Suomen onnistuneeseen tasapainopoliittikkaan, vapaan kaupan tuomaan taloudelliseen kukoistukseen, kasvaneeseen toiminta-alaan ja itsenäisyyden varjelen onnistumiseen. Haukkala ja Vaahtoranta perustelevat linjan nimen vaihtamista euroatlantismiksi sen vahvalla institutionaalisella ja eurooppalaisella painotuksella (Haukkala ja Vaahtoranta 2016, 57–58).

Euroatlanttisessa suuntauksessa on pienrealismia vahvemmin nähty Venäjä Suomea rajoittavana tekijänä, jonka vaikutusvallan alta tulee pyrkiä pois, ei taipua sen vaatimuksiin. Poststrukturalistisesta näkökulmasta euroatlanttinen identiteetti muodostuisi siten myös selkeämmin suhteessa Venäjän toiseuteen. Suomen itseys puolestaan löytyy vahvasti lännestä: Euroopasta, Yhdysvalloista ja läntisistä arvoista ylipäätään. Läntisten, toisin sanoen liberaalien, arvojen kautta toiseus voisi muodostua Venäjää laajemmin myös illiberaalien ja ei-demokraattisten maiden ”blokista”, eli niistä toimijoista, jotka haastavat läntistä arvojärjestystä. Nato-jäsenyyden ja sen tuoman selvän sotilaallisen liittoutumisen voisi kuvitella vahvistaneen euroatlanttisen identiteetin läntistä itseyttä ja sen konstruoiman toiseuden radikaaliuutta.

3.4 Globalismi – kohti normatiivista maailmaa

Globalismi on Haukkalan ja Vaahtorannan lisäys aiempaan tulkintaan kahdesta koulukunnasta. Artikkelissaan (2016) Haukkala ja Vaahtoranta toistavat artikkelissaan Haukkalan aiemman (silloin liberalistista linjaa koskevan) näkemyksen Suomen pitkästä linjasta pyrkimyksenä paeta voimapolitiikkaa normien, sääntöjen ja instituutioiden piiriin, ja liittävätkin sen uudessa tulkinnassaan euroatlantismin sijaan globalismiin. Globalismi onkin Haukkalan ja Vaahtorannan mukaan ”liberalistisen koulukunnan laajennus ja sovellus maapalloistumisen aikakaudella”, jolla keskinäisriippuvuus ja globaali integraatio sekä ekologiset ja eettiset kysymykset kasvattavat merkitystään. He kuvaavat globalistista koulukuntaa avoimen normatiiviseksi linjaksi, jota määrittelee olennaisesti usko siihen, että perinteiset voimapoliittiset keinot ovat aikansa eläneitä ja tehottomia saavuttamaan kestäviä tai ihmiskunnan etujen mukaisia ratkaisuja. Globalismia värittävät myös sitoutuminen

ihmisoikeuksiin ja globaaliin solidaarisuuteen sekä usko maailman muuttumiseen paremmaksi. (Haukkala ja Vaahtoranta 2016, 59).

Poststrukturalistisesta näkökulmasta globalistisen identiteetin itseyttä edustaa globalismin periaatteisiin sitoutuva kansainvälinen yhteisö. Itseyden muodostuminen voi olla osittain päällekkäistä euroatlanttisen suuntauksen kanssa siltä osin, että normatiivisten arvojen nähdään olevan pääasiallisesti läntisiin arvoihin pohjautuvia ja läntisten maiden edistämiä. Itseys lienee kuitenkin globalistisesta näkökulmasta avoimempi muillekin kuin länsimaisille vaikutteille – kuten kehittyville maille ja YK:lle – kuin euroatlantismi, sekä mahdollisesti valmiimpi konstruoidaan läntisenkin valtion, esimerkiksi Trumpin johtaman Yhdysvaltojen, toisena sen turvautuessa voimapolitiikkaan ja haastaessa globalistisia arvoja. Avoimen normatiiviselle ja voimapolitiikkaa vieroksuvalle globalismille toiseus muodostuneekin selkeästi voimapolitiikkaan turvautuvista ja kansainvälistä normistoa kunnioittamattomista maista, joihin Venäjä lukeutuu.

4 Analyysi

Tutkielman analyysiosio koostuu neljästä osasta. Analysoin ensin aineistosta löytyviä eksplisiittisistä artikulaatioita. Tämän jälkeen tarkastelen tekstissä esiintyviä spatiaalisia, temporaalisia ja eettisiä teemoja. Kolmannessa alaluvussa hahmottelen Stubbin puheista eksplisiittisten artikulaatioiden perusteella muodostuvan Suomen ulkopoliittisen identiteetin itseyden ja toiseuden konstruktion. Lopuksi tarkastelen vielä identiteettikonstruktiota spatiaalisten, temporalisten ja eettisten teemojen valossa sekä peilaan sen suhdetta arvopohjaiseen realismiin.

4.1 Eksplisiittiset artikulaatiot ja diskurssit

Lähdin toteuttamaan analyysia käytännön tasolla lataamalla aineistona toimivat puheet talteen ja merkitsemällä niistä löytyvät artikulaatiot. Koska analyysin tavoitteena on tunnistaa nimenomaan ulkopoliittisen identiteetin konstruktiot, rajasin ensin aineiston ulkopuolelle ne puheiden kohdat, joissa ei käsitellä ulkopoliittisyyttä. Seuraavaksi merkitsin aineistosta eksplisiittiset artikulaatiot: ne kohdat, joissa selkeästi mainittiin Suomen identiteetti. Muotoilulla (esim. ”Suomi on...”, ”Me olemme...”) ei siis ollut merkitsemisen kannalta merkitystä. En kuitenkaan laskenut suomalaista yleisluonnetta kuvailevia artikulaatioita (esim. ”malti on suomalainen hyve”) tai velvoitetyylisiä (”Suomen on oltava...” tai ”Suomen on tehtävä...”) artikulaatioita osaksi analyysia, sillä analyysin kohteena oli nimenomaan Suomen valtiollinen identiteetti tässä hetkessä, ei suomen kansan identiteetti tai toivottu tulevaisuuden identiteetti.

Löydetyt artikulaatiot on jaettu puheissa toistuvien teemojen pohjalta diskurssiryhmiin. Ryhmittelyn seurauksena tunnistin seitsemän diskurssikokonaisuutta: Nato, puolustus ja turvallisuus; liittolaisuus, yhteistyö ja ulkopoliittiset suhteet; toimijuus ja toimintatavat; globaali toimijuus ja YK; arvot ja intressit; sekä rauha ja diplomatia. Tunnistettujen diskurssien suuri määrä on tutkielmassa tehty valinta artikulaatioiden laajemmaksi havainnollistamiseksi, sillä eri diskurssien artikulaatioita linkitetään paljon keskenään ja diskurssit ovat osittain päällekkäisiä niin, että osa artikulaatioista olisi voitu laskea tulkinnasta riippuen myös osaksi jotakin toista diskurssiryhmää. Erityisesti Nato, puolustus ja turvallisuus -diskurssia sekä liittolaisuus, yhteistyö ja ulkopoliittiset suhteet -diskurssia linkitettiin keskenään sekä arvot ja intressit -diskurssin kanssa. Arvojen ja intressien kanssa linkitettiin myös globaalia toimijuutta ja YK:ta, toimijuutta ja toimintatapoja sekä rauhaa ja diplomatiaa,

joskin huomattavasti vähemmän. Myös toimijuus ja toimintatavat sekä liittolaisuus, yhteistyö ja ulkopoliittiset suhteet -diskursseja linkitettiin keskenään.

Nato, puolustus ja turvallisuus on toistuva diskurssi läpi kaikkien puheiden. Nato, ja se että Suomi kuuluu nyt Natoon, mainitaan jokaisessa puheessa useaan otteeseen. Esimerkiksi virkaanastujaispuheessaan Stubb mainitsee, että ”sotilaallisen liittoutumisen ja Nato-jäsenyyden myötä olemme ottaneet lopullisen askeleen siihen läntiseen arvoyhteisöön, jonne tasavaltamme on henkisesti kuulunut koko itsenäisyytensä ajan” sekä ”-- ylläpidämme vahvaa puolustusta – nyt osana liittokuntaa” (Stubb 2024a). Nato-jäsenyys on erittäin vahvasti esillä myös suurlähettiläskokouksen puheessa, jossa Stubb muun muassa toistaa edellisen lauseen lähes sanasta sanaan ja puhuu Suomen Nato-suhteesta tarkemminkin: ”Enää emme tee tätä työtä [Suomen itsenäisyyden ja turvallisuuden takaaminen] yksin. Emme enää koskaan ole harmaalla alueella”, ”Nato-integraatiomme on sujunut erinomaisesti ja tavoitteet, joita olemme tälle vaiheelle asettaneet, on saavutettu”, sekä ”Vaikka olemme uusi jäsenmaa ja monella mittarilla pieni, olemme Natossa painoarvotamme keskisuuri jäsenmaa” (Stubb 2024b). Kolmannessa puheessa Stubb mainitsee vielä, että ”Olemme nopeasti ottaneet paikkamme Natossa” (Stubb 2025). Nato on mukana myös silloin, kun siitä ei suoranaisesti itsessään ole puhe – Suomen ja Yhdysvaltojen suhteista puhuttaessakin Yhdysvalloista puhutaan ”vahvimpana Nato-liittolaisenaamme” (Stubb 2024b).

Nato-jäsenyyden lisäksi Stubb puhuu lisäksi yleisemmällä tasolla Suomen turvallisuudesta ja puolustuksesta. Erityisen selkeästi Stubb määrittelee ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan: ”Ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme tärkeimpänä päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi.” Samassa puheessa hän puhuu Suomen valmiuksista linjausten toteuttamiseen: ”Yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa olemme vahvoja *turvallisuuden* tuottajia. Puolustuskykymme ja kokonaisturvallisuusmallimme tunnetaan ja niistä halutaan oppia.” (Stubb 2024b). Valtiopäivien avauksen puheessa mainitaan vielä, että ”Menemme aina Suomen etu ja *turvallisuus* edellä” ja ”Varautumisemme ja huoltovarmuutemme ovat ensiluokkaisia” (Stubb 2025).

Liittolaisuudesta, yhteistyöstä ja ulkopoliittisista suhteista puhuessaan Stubb puhuu erityisesti Suomesta kumppanina muille toimijoille. Läheisten kumppanuuksien osalta Stubb luo selkeän kolmijaon: ”Ulkopolitiikkamme rakentuu yhdessä liittolaistemme kanssa Pohjoismaissa, EU:ssa ja Natossa” (Stubb 2025). Stubb kertoo suurlähettiläspanpuheessaan, että ”EU on ulko- ja

turvallisuuspolitiikkamme tärkein kehikko. Se on myös globaalin vaikutusvaltamme vahvistin. Meidät nähdään ja meitä kuunnellaan osana unionia” ja että ”Olemme luotettu kumppani ja liittolainen, vakaa pohjoismaa --” sekä ”Yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa olemme vahvoja turvallisuuden tuottajia.” (Stubb 2024b). Luotettavuuden korostamisen lisäksi Stubb kehuu Suomea erinäisissä yhteyksissä myös arvostetuksi, ihailuksi ja halutuksi kumppaniksi.

Naton, EU:n ja pohjoismaiden lisäksi Stubb puhuu muistakin ulkopoliittisista suhteista. Yhdysvallat mainitaan myös Nato-suhteesta erillisenä (muttei täysin irrallisena, kuten aiemmin mainittu) suurlähettiläspaneudessa: ”Suomen ja vahvimman Nato-liittolaisemme, Yhdysvaltojen, suhde on nyt läheisempi kuin koskaan” ja ”Selvää on, että Suomi tulee toimeen ja työskentelee kaikkien Yhdysvaltojen hallintojen kanssa” (Stubb 2024b). Suurvalloista mainitaan myös Venäjä ja naapurimaiden muuttunut suhde: ”Suhteemme Venäjään on muuttunut pysyvästi. Pitkällä aikavälillä meidän täytyy löytää tapa elää naapurimme kanssa. Mutta emme määritä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaamme pelkästään Venäjän kautta” (mt.). Kaikkein eniten Stubb puhuu kuitenkin Ukrainasta, erityisesti Ukrainan tukemisesta. Stubb toteaa: ”On sekä arvojemme mukaista että intresseissämme, että Ukraina voittaa tämän sodan ja pääsee tavoittelemansa oikeudenmukaiseen ja kestäväan rauhaan” ja ”Suomi on yksi Ukrainan vahvimista tukijoista. Tuemme Ukrainaa puolustusmateriaalilla, kehitys- ja humanitäärisen avun keinoin sekä poliittisesti.” (Stubb 2024b). Valtiopäivien avajaispuheessa Stubb tiivistää, että ”Ukrainan asia on meidän” (Stubb 2025) ja suurlähettiläspaneudessa vielä suoremmin, että ”Ukraina on ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme prioriteetti” (Stubb 2024b).

Toimijuus ja toimintatavat käsittävät monenlaisia artikulaatioita. Suomi on Stubbin mukaan esimerkiksi ”kokoaan suurempi toimija maailmassa” (Stubb 2024a), ”aktiivinen toimija, joka etsii vaikuttamismahdollisuuksia eri suunnilta” ja joka pyrkii ”toimimaan aktiivisesti ja mahdollisuuksiemme mukaan [sotien ja konfliktien] ratkaisemiseksi.” (Stubb 2024b). Kaiken tämän Stubb tiivistää sanoihin ”Suomen idea ei ole enää vain ’selvitä’” (Stubb 2024b). Suomella on Stubbin mukaan ”paljon annettavaa”, toisaalta esimerkiksi liittoutumisen osalta ”Opittavaa -- kuitenkin vielä on.” Stubbin mukaan Suomen vahvuus ”kautta historiamme on ollut tilannetaju”, ja on sitä yhä edelleen. Edelleen samassa puheessa Suomi on Stubbin mukaan myös ”maailman onnellisin maa, jonka osaaminen uusissa teknologioissa, puhtaan siirtymän ratkaisuisissa, kokonaisturvallisuudessa ja monella muulla alueella kiinnostaa.” (Stubb 2024b).

Globaali toimijuus ja YK käsittää diskurssina sekä suoria viittauksia Yhdistyneisiin kansakuntiin ja sen toimintaan että viittauksia laajempiin globaaleihin pyrkimyksiin. Tällaiseksi globaalia toimijuutta edustavaksi artikulaatioksi olen katsonut esimerkiksi Stubbin artikulaatiot ”Olemme luotettava kumppani *kaikkiin ilmansuuntiin*” (Stubb 2024a) ja ”Se [EU] on myös *globaalin vaikutusvaltamme vahvistin*” (Stubb 2024b). Suomen globaali vaikutusvalta mainitaan myös toisen kerran, kun Stubb muuttuvasta maailmantilanteesta puhuessaan sanoo, että ”Suomen vastaus täytyy olla globaalin vaikutusvaltamme kasvattaminen” (Stubb 2024b). Paitsi isot globaalin etelän maat, myös ”niin sanotut keskivallat niin Afrikassa, Latinalaisessa Amerikassa, Lähi-idässä ja Persianlahdella kuin Keski-Aasiassakin” ovat kaikki keskeisen tärkeitä maita, joihin Suomen tulisi Stubbin mukaan syventää suhteitaan (Stubb 2024b). Stubb puhuu globaalisuhteista paljon YK:n sekä erityisesti sääntöpohjaisen järjestelmän viitekehyksessä: ”Lännen lisäksi meillä on myös globaalisti paljon kumppaneita, joiden kanssa voimme edelleen kehittää kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää” (Stubb 2025). Virkaanastujaispuheessaan Stubb toteaa, että: ”[Me uskomme, että] YK:n uudistaminen ja vahvistaminen on edelleen kansainvälisen järjestelmän ja rauhan perusta” ja että ”Me uskomme yhteistyöhön ja kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestykseen.” (Stubb 2024a). Sama ajatus toistuu vielä suurlähettiläspaneissa: ”Kansainväliset säännöt ovat se mittatikka, jolla valtioiden toimintaa arvioimme ja vaadimme niitä vastuuseen” (Stubb 2024b). Arvojen kontekstissa Stubb mainitsee vielä seuraavan vuoden puheessa, että Suomi itse pitää jatkossakin kiinni ”kansainvälisestä oikeudesta ja instituutioista” (Stubb 2025).

Rauhan ja diplomatian teemoista Stubb puhuu virkaanastujaispuheessaan ja suurlähettiläspaneissa. Virkaanastujaispuheessa Stubb painottaa Suomen rauhanvälittäjäidentiteettiä: ”Aina kun meille annetaan mahdollisuus välittää rauhaa, me olemme siihen valmiita” ja puhuu keinoista rauhan ylläpitämiseen: ”Diplomatian ohella puolustusvoimiemme valmius ja toimintakyky on kriittinen osa kykyämme ylläpitää rauhaa.” (Stubb 2024a). Lisäksi Stubb toteaa YK:n uudistamisen ja vahvistamisen olevan ”edelleen kansainvälisen järjestelmän ja *rauhan* perusta” (mt.). Suurlähettiläspaneissa Stubb puhuu rauhasta nimenomaisesti erilaisten konfliktien kontekstissa. Selventäessään Suomen kantaa Israelin ja Palestiinan konfliktiin Stubb puhuu selkeästi rauhasta: ”Suomen kanta on selvä. Emme ole Israelin tai Palestiinan puolella. Olemme rauhan puolella.” Samoin puhuessaan mahdollisista ratkaisusta tai toimenpiteistä Stubb puhuu myös rauhasta: ”Kannatamme ja edistämme kahden valtion mallia. Kun – ei jos

– tunnustamme Palestiinan valtion, teemme sen sellaisena ajanhetkenä, joka palvelee rauhan tavoitetta.” (Stubb 2024b). Myös Ukrainan sodasta puhuessaan Stubb puhuu rauhasta, sillä Stubbin mukaan ”On sekä arvojemme mukaista että intresseissämme, että Ukraina voittaa tämän sodan ja pääsee tavoittelemaansa oikeudenmukaiseen ja kestäväan rauhaan” (Stubb 2024b).

Arvot ja intressit on viimeinen diskurssiryhmistä. Arvopohjainen realismi ja sen selittäminen ovat toistuvia teemoja kaikissa puheissa; arvoista ja intresseistä puhuessaan Stubb puhuu usein nimenomaan arvopohjaisen realismin kontekstissa. Puheissaan Stubb sanoo Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustuvan arvopohjaiseen realismiin ja sen siirtyvän ”aktiivisesta vakauspolitiikasta kohti arvopohjaista realismia” (Stubb 2024b). Arvopohjainen realismi on Stubbin mukaan myös yhdessä määritelty ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ohjenuoraksi (Stubb 2025).

Arvopohjaisen realismin konseptin lisäksi Stubb puhuu arvoista, intresseistä ja realismista myös erillään. ”Läntiseen arvoyhteisöön” kuuluminen toistuu sekä virkaanastujais- että suurlähettiläspuheessa erittäin samankaltaisesti ilmaistuna: ”olemme ottaneet lopullisen askeleen siihen *läntiseen arvoyhteisöön*, jonne tasavaltamme on henkisesti kuulunut koko itsenäisyytensä ajan” (Stubb 2024a). Stubb erittelee ”läntisiä arvoja” puheissaan tarkemminkin: Suomi tunnetaan ”vapaasta ihmisoikeuksiin perustuvasta demokratiasta” (mt.) ja ”ulkopolitiikkamme peruskivet on siis muurattu länsimaisiin arvoihin – kuten demokratiaan, oikeusvaltioon ja ihmisoikeuksiin” (mt.). Stubb painottaa myös näiden arvojen tärkeyttä: ”pidämme jatkossakin kiinni meille tärkeistä arvoista, kuten demokratiasta, oikeusvaltioperiaatteesta, kansainvälisestä oikeudesta ja instituutioista sekä ihmisoikeuksista” (Stubb 2025).

Arvojen määrittelymisen ohella Stubb artikuloi useaan otteeseen, että Suomelle on tärkeää toimia omat arvonsa ja intressinsä etusijalla. Stubbin mukaan ”asetamme arvomme ja intressimme aina etusijalle” (Stubb 2024a) sekä ”Edistämme intressejämme kaikissa mahdollisissa tilanteissa, omien arvojemme pohjalta” ja ”Menemme aina Suomen etu ja turvallisuus edellä.” (Stubb 2025). Realismi päätöksenteossa on edellisten ohella vielä yksi toistuva teema. Siinä missä ulkopoliittikka perustuu Stubbin mukaan arvoihin, ”samalla turvallisuuspolitiikkamme tukeutuu realismiin” (Stubb 2024a) ja Suomi on kyennyt ”realismista kumpuaviin päätöksiin, vaikeimpinakin aikoina perusarvomme säilyttäen” (Stubb 2024b).

4.2 Suomen ulkopoliittisen identiteetin konstruktio

Eksplisiittisten artikulaatioiden tunnistamisen jälkeen analyysin tavoitteena on eritellä niiden avulla itseyteen linkitetyt merkit sekä näistä merkeistä eriytetyt toiseuteen liitetyt merkit. Näiden merkkien avulla aineistosta voidaan muodostaa identiteetille diskursiivisesti luotu itseyden ja toiseuden konstruktio.

Aineistosta on hankala tunnistaa eksplisiittistä radikaalia toiseutta; oman luentani perusteella Stubb ei konstruoi Suomen itseyttä radikaalia toista vasten. Kuten spatiaalisia identiteettejä käsittelevässä osiossa ilmenee, selkein Suomesta ja Suomen laajemmasta läntisestä piiristä eriytetty subjekti on Venäjä. Stubb mainitsee suurlähettiläspuheessaan, ettei Suomi määritä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa pelkästään Venäjän kautta, mikä selittänee eksplisiittisten toiseuden merkkien vähäisyyttä aineistossa – on ymmärrettävää, ettei Stubb halua suoraan puhua Venäjästä, vaan esimerkiksi mieluummin Ukrainasta. Stubb myös esittää jonkinasteista halua normalisoida suhteet joskus tulevaisuudessa, sanoen: ”pitkällä aikavälillä meidän täytyy löytää tapa elää naapurimme kanssa” (Stubb 2024b), mikä puoltaa tulkintaa siitä, ettei toiseus ole täysin radikaalia. Aineistosta on kuitenkin havaittavissa eriyttämistä Venäjää kohtaan sekä suoraa toiseuden ilmaisua mm. Stubbin kutsuessa Suomen naapuria ”vastapuoleksi” (Stubb 2024b). Vaikka toiseuden astetta ei artikuloida radikaaliksi, Suomen itseyttä vasten konstruoitu toinen Stubbin puheissa kuitenkin selkeästi on Venäjä.

Suomen itseyden artikulaatioita käsiteltiin alaluvussa 4.1 tunnistamalla niistä muodostuvia diskurssiryhmiä. Diskurssit tarjoavat luontevan pohjan identiteettikonstruktion hahmottamiselle, sillä niiden avulla voidaan havaita tiettyjen merkityksien toistuvuutta sekä niiden välille luotuja linkityksiä läpi aineiston ja tunnistaa siten itseyteen selkeimmin liitetyt merkit. Diskurssien pohjalta tunnistin kuusi Suomen ulkopoliittisen identiteetin merkkiä: Puolustusliittolainen, Ukrainan tukija, esimerkillinen toimija, globaaliorientoitunut, läntisen arvoyhteisön jäsen sekä rauhanvälittäjä.

Puolustusliittolaisuus muodostuu sekä Natoon ja puolustusliitolaisuuteen, että Suomen oman puolustuksen kyvykkyyden, vahvuuden ja valmiuden artikuloinnista aineistossa, pääasiallisesti teemaryhmissä ”Nato, puolustus ja turvallisuus” sekä ”liittolaisuus, yhteistyö ja ulkopoliittiset suhteet”. Toiseutta suhteessa Suomen puolustuspolitiikkaan Stubb artikuloi puhuessaan Venäjästä puolustavan vallan sijaan hyökkäävänä valtana. Tällaista eriyttämistä on esimerkiksi ilmaisu ”Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan” (Stubb 2024a).

Puolustusliittolaisen vastaista toiseutta voi nimittää *hyökkääjävaltioksi*.

Ukrainan tukija on Stubbin Suomelle vahvasti artikuloima itseyden merkki – kuten Stubb itse aineistossa sanoo, Ukrainan tukeminen on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan prioriteetti. Artikulaatiot Ukrainasta on asetettu pääasiallisesti liittolaisuutta, yhteistyötä ja ulkopoliittisia suhteita käsittelevään teemaryhmään. Venäjän toiseus suhteessa Ukrainaa tukevaan Suomen itseyyteen on harvinaisen selkeää, sillä Venäjä on se valtio, joka Ukrainaan hyökkää. Tämäkin eriyttäminen ilmenee ilmaisuista kuten ”Venäjän laitton hyökkäyssota Ukrainassa on jatkunut jo lähes kolme vuotta” (Stubb 2025). Venäjän toiseus tiivistyy tässä tapauksessa selkeästi *Ukrainaan hyökkääjäksi*.

Esimerkilliseen toimijuuteen tiivistyy monia Stubbin artikulaatioita, etenkin teemaryhmistä toimijuus ja toimintatavat, arvot ja intressit sekä liittolaisuus, yhteistyö ja ulkopoliittiset suhteet, mutta myös muista ryhmistä läpi aineiston. Stubb puhuu useista erilaisista esimerkillisen toimijuuden muodoista: kuinka Suomi on aktiivinen ja vaikutusmahdollisuuksia etsivä, esimerkkiä näyttävä ja haluttu kumppani, luotettu liittolainen, maa, jolla on paljon osaamista ja paljon annettavaa, sekä maailman onnellisin maa. Myös esimerkiksi Nato-integraation osalta Suomi on Stubbin mukaan onnistunut tähän asti erinomaisesti ja Suomelle kehittyvän roolin tulee Stubbin mukaan olla ”pelinrakentaja”. Arvopohjaisen realismin osalta Suomi Stubbin mukaan pitää kiinni arvoistaan ja tekee realistisia, harkittuja päätöksiä. Esimerkillisen toimijuuden itseyttä vasten on kohtalaisen hankala löytää suoraa toiseuden eriytymistä, mutta Stubb artikuloi Venäjän olevan epäesimerkillinen toimija esimerkiksi toivoessaan, että ”Venäjä voisi tulevaisuudessa elää itsensä kanssa muodostamatta uhkaa naapureilleen” (Stubb 2024b) ja ilmaistessaan, että ”naapurista kohdistuu meihin nyt monenlaisia hybridivaikuttamisyrityksiä” (mt.). Tiivistän Venäjän toiseuden *häiriköivään toimijaan*.

Globaaliorientoituminen ilmenee aineistossa erityisesti haluna kasvattaa Suomen globaalia vaikutusvaltaa ja lisätä Suomen globaalia yhteistyötä. Samalla Stubb artikuloi myös monenkeskisen yhteistyön sekä sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen tukemisen ja vahvistamisen tärkeyttä. Nimensä mukaisesti Stubbin artikulaatiot globaaliorientoitumisesta löytyvät enimmäkseen globaalien toimijuuden teemaryhmästä. Stubbin ilmaukset ”Venäjää hallitsee nyt *laitonta* sotaa käyvä regiimi” (2024b) ja ”Venäjän *laiton* hyökkäyssota Ukrainassa on jatkunut jo lähes kolme vuotta” (Stubb 2025) ilmaisevat Venäjän piittaamattomuutta kansainvälisistä säännöistä. Artikulaatiot kuten ”kahdenvälisyys ja transaktiot ovat tulleet monenkeskisen yhteistyön rinnalle. Liitämme usein varsinkin transaktionaalisuuden Venäjään ja Kiinaan” (mt.) ilmaisevat puolestaan Venäjän olevan

monenkeskisen yhteistyön sijaan enemmän transaktionaalinen toimija. Nimitän globaaliorientoituneisuuden toiseutta *itsekkääksi voimapolitiittisuudeksi*.

Läntisen arvoyhteisön jäsenyys ilmenee selkeimmin Stubbin sanoessa suoraan Suomen olevan läntisen arvoyhteisön jäsen sekä luetellessa Suomen ja lännen jaettuja arvoja, muun muassa demokratiaa, oikeusvaltiota, ihmisoikeuksia ja sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen arvostusta. Arvojen ja intressien teemaryhmä sisältää paljon artikulaatioita näiden arvojen puolustamisesta. Esimerkiksi liittolaisuudesta, yhteistyöstä ja ulkopoliittisista suhteista puhuessaan Stubb puolestaan liittää läntisen arvoyhteisön ja siten länsimaisuuden myös Euroopan unioniin, pohjoismaihin ja Natoon. On selvää, ettei Venäjä kuulu mihinkään näistä kolmesta, vaikkei sitä eksplisiittisesti aineistossa ilmaistakaan. Kuten alaluvun 4.2 spatiaalisessa osiossa todetaan, Venäjää ei myöskään eksplisiittisesti konstruoida globaalin idän maaksi, vaikka se olisikin pääteltävissä tekstin ulkopuolelta. Stubb kuitenkin eriyttää Venäjää Euroopasta ja Suomen alueesta niin, että se esitetään niitä uhkaavana toimijana: ”Jos Venäjä kokee onnistuneensa, Eurooppaa ja erityisesti meidän aluettamme uhkaa pitkä epävakan kausi” (Stubb 2024b). Ilmaisun voi katsoa erottavan Venäjää Euroopan jaetuista arvoista, ja samalla ilmaisut Venäjästä sotaishana ja erityisesti laitonta sotaa käyvänä valtana toiseuttavat sitä entisestään. Myös ilmaisulla Venäjän hyökkäyksestä ”suvereenia naapuriaan vastaan” (2024b) Stubb tulkitsee, ettei Venäjä välitä suvereniteetin kaltaisista lännelle tärkeistä arvoista. Tätä toiseutta nimitän *läntisten arvojen uhkaajaksi*.

Rauhanvälittäjyys koostuu rauhan ja demokratian teemaryhmän artikulaatioista. Stubb esittää useaan otteeseen Suomen olevan rauhan välittäjä, rauhan puolustaja ja rauhan puolella. Kuten esimerkiksi Ukrainan puolustajan identiteetin kohdalla, Venäjän toiseus on helppoa havaita. Kuten Stubb ilmaisee, ”Venäjän laitton hyökkäyssota Ukrainassa on jatkunut jo lähes kolme vuotta” (Stubb 2025) – toisin sanoen Venäjä on Ukrainan sodan myötä sotaa ja epävakautta rauhan sijaan levittävä valtio. Rauhanvälittäjän toiseutta on *sodanlietsujuus*.

Näiden tunnistettujen merkkien perusteella voidaan muodostaa Suomen ulkopoliittisen identiteetin konstruktio, jossa Suomen itseys muovautuu diskursiivisesti suhteessa Venäjän toiseuteen. Tämä Suomen ulkopoliittisen identiteetin konstruktio on esitetty kuviossa 1:

Kuvio 1: Suomen ulkopoliittisen identiteetin konstruktio

4.3 Identiteetin spatiaalisuus, temporaalisuus ja eettisyys

Identiteetin spatiaalisuus ilmenee aineistossa pitkälti kansallisvaltiollisten subjektien kautta. Suomi on subjekti, josta Stubb puhuu ja jota Stubb määrittelee eniten. Suomi sijoittuu osaksi laajempia ei-kansallisvaltiollisia spatiaalisia subjekteja: Stubb artikuloi Suomen olevan vakaa pohjoismaa, kiinteä osa Euroopan unionia ja hyvin integroitunut Natoon.

Identiteettikonstruktiossa puolustusliittolaisuus ja läntisen arvoyhteisön jäsen ovat keskenään linkitettyjä, mutta kuitenkin erillisiä merkkejä. Spatiaalisista subjekteista artikuloidessaan Stubb kuitenkin puhuu EU:sta, Natosta ja pohjoismaista, kollektiivisesti ”läntisenä arvoyhteisönä” tai -piirinä. Toistuva artikulaatio Stubbin puheissa on, että Suomen liittouduttua Naton kanssa se on lopullisesti ja täydellisesti osa tätä läntistä piiriä, eikä enää ikinä ”harmaalla alueella” (Stubb 2024b). Stubb pyrkii siis edistämään yhä vahvempaa linkitystä ja diskursiivista vakautta näiden spatiaalisten subjektien, eli Suomen, EU:n, Naton ja pohjoismaiden, välille.

Vaikka maailmassa on Stubbin mukaan ristiriitoja ja yhä enemmän harmaata, hahmottelee hän spatiaalisilla rajanvedoilla myös kolme globaalilla tasolla muodostunutta ”vallan kehää”, jotka ovat globaali länsi, globaali itä ja globaali etelä. Globaali länsi rinnastuu EU:n ja Naton muodostamaan ”läntisen arvoyhteisön” merkkiin identiteettikonstruktiossa, mutta globaalin idän ja etelän subjekteja ei teksteissä erityisesti eritellä. Stubb artikuloi tietynlaisia maantieteellisiä identiteettejä puhuessaan ”isoista globaalin etelän maista” sekä ”niin sanotuista keskivalloista” Afrikassa, Latinalaisessa Amerikassa, Lähi-idässä, Persianlahdella ja Keski-Aasiassa. Globaalin idän tapauksessa Stubbin voisi olettaa tarkoittavan puheissa esiintyviä Kiinaa ja Venäjää, mutta kumpaakaan ei eksplisiittisesti rinnasteta ”globaalin itään” tai toisiinsa. Stubb puhuu aineistossa useaan otteeseen kansainvälisestä sääntöpohjaisesta järjestyksestä ja artikuloi sen tärkeyttä, mutta YK mainitaan koko aineistossa vain kerran. Kansainvälistä yhteisöä sinällään ei eksplisiittisesti mainita ollenkaan, joten globaaliorientoituneisuus ei siis Suomen ulkopoliittisen identiteetin tapauksessa vaikuta linkittyvän mihinkään spatiaaliseen identiteettiin.

Kansallisvaltiollisia subjekteja aineistossa ovat Suomen lisäksi erityisesti Ukraina ja Venäjä. Ukraina on Stubbin puheissa sodasta huolimatta selkeästi itsenäinen, itsemääräämisoikeuden ja alueellisen koskemattomuuden omaava subjekti, ja Ukraina ja Venäjä erotetaan aineistossa ehdottomasti toisistaan. Pitkällä aikavälillä Suomi on Stubbin mukaan edistämässä Ukrainan EU- ja Nato-jäsenyyksiä, toisin sanoen edesauttamassa sen liittymistä osaksi samaa ”globaalialänttä” ja ”läntistä arvoyhteisöä” johon Suomi kuuluu. Venäjä itsessään eriytetään Ukrainan lisäksi myös Euroopasta ja ”meidän alueestamme” yleisesti: Stubbin mukaan näitä kahta uhkaa pitkä epävakauden kausi, jos Venäjä kokee onnistuvansa Ukrainassa (Stubb 2024b). Nämä artikulaatiot tukevat yhtäältä Suomen ja Ukrainan suhteen linkitystä ja toisaalta Suomen ja Venäjän eriytystä.

Myös temporaaliset teemat ovat vahvasti esillä aineistossa. Toistuva teema puheissa on ajatus kylmän sodan jälkeisestä maailmasta ja uuden aikakauden alkamisesta. Yhtäältä maailma on siis muuntautumassa ja kehittymässä erilaiseksi, mikä ilmenee esimerkiksi Stubbin sanoessa meidän elävän nyt ajanjaksoa, jolloin ”ymmärrämme, että maailma on murroksessa, mutta emme vielä tarkkaan tiedä mihin se johtaa” (Stubb 2024a). Tuon muutoksen myötä elämme Stubbin mukaan ”rauhattomuuden ja epäjärjestyksen maailmassa”, emme ”historian lopussa”, johon ehdimme tottua (mt.). Passiivisen muuttumisen lisäksi Stubb artikuloi myös eräänlaista aktiivista muuttamista esimerkiksi sanoessaan, että ”uuden maailmanjärjestyksen rakentamiseen menee aikaa.” Suomi on mukana maailman murroksessa: ”uusi

turvallisuustilanne” vaikuttaa myös kotimaassa (Stubb 2024b) ja ”sekä globaali ympäristö että Suomen asemointi ovat murroksessa ja meidän on opeteltava toimimaan tässä uudessa ympäristössä” (Stubb 2025). Aktiivinen muuttaminen ja esimerkillinen toimijuus ovat selkeästi toisiaan vahvistavia artikulaatioita: maailmanjärjestys tarvitsee rakentajaa, Suomella on halua ja valmiudet rakentaa.

Temporaalisuus ilmenee muutoksen ja tuntemattoman uutuuden ohella Stubbin puheissa toisaalta myös eräänlaisena menneisyyden toisintumisena, jossa vanhat ulkopolitiikan säännöt tekevät paluutaan. Suurlähettiläspuheessaan Stubb sanoo ilmaisseensa vuonna 2008 olleen käynnissä ”päällekkäisyyksien aikakausi, jossa kansallisvaltio ja voimapolitiikka tekivät paluutaan” (Stubb 2024b). Venäjän hyökkäyssodan myötä tuo kehitys kulminoitui ja nyt elämme Stubbin mukaan ”uutta aikakautta”, jossa ”geopolitiikka on tehnyt paluun. Se tarkoittaa myös diplomatian paluuta.” (mt.). Nämä artikulaatiot kertovat ennen kaikkea Venäjän toiseudesta ja Suomesta eriyttämisestä – siinä missä Suomi on valmis rakentamaan uutta, Venäjä tuo vanhaa takaisin.

Kolmas tarkasteltava ulottuvuus spatiaalisuuden ja temporaalisuuden ohella on eettisyys, eli artikulaatiot vastuusta. Tekstistä on havaittavissa kolme erityisesti esille nousevaa vastuun teemaa: kansainvälisen yhteistyön vastuu, Suomen vastuu edistää asemaansa ja Ukrainan sotaan liittyvä vastuu. Kansainvälisen yhteistyön vastuusta Stubb artikuloi erityisesti vaatimalla globaalia yhteistyötä maailman ongelmien ratkaisemiseksi. Stubbin mukaan suuria poliittisia teemoja, kuten ilmastonmuutosta, konflikteja, talouskasvua, hyvinvoinnin parantamista ja maahanmuuton hallinnointia, täytyy toteuttaa globaalisti, eikä ”maailman suuria haasteita ei voida ratkaista vain sellaisten maiden kanssa, jotka ovat kanssamme samaa mieltä” (Stubb 2024a). Suomen tuleekin Stubbin mukaan syventää etenkin suhteitaan isojen ja keskikokoisten globaalien etelän ja idän maiden kanssa (Stubb 2024b). Tämä on linjassa globaaliorientoituneen, monenkeskistä yhteistyötä peräänkuuluttavan identiteetin kanssa.

Suomen vastuu edistää asemaansa sivuaa kansainvälisen yhteistyön vastuuta. Uuden ajan täytyy Stubbin mukaan ”näkyä siinä, miten hahmotamme maailmaa ja paikkaamme siinä, ja miten me toimimme” ja Suomi voi esimerkillään ja toimintatavallaan vaikuttaa sen muovautumiseen (Stubb 2024a). Suomen vastaus globaaliin vallan uudelleenjakoon täytyy Stubbin mukaan olla Suomen globaalien vaikutusvallan kasvattaminen (Stubb 2024b). Suomalaisten on oltava valppaita, yhtäältä olemalla ”reagoimatta jokaiseen risahdukseen” ja toisaalta valmistautumalla reagoimaan muuttuviin olosuhteisiin nopeasti (Stubb 2024a).

Suomen täytyy myös vaalia nykyistä järjestelmää ja edistää arvojaan globaalisti omalla esimerkillään (Stubb 2024b) sekä vaalia Martti Ahtisaaren perintöä ja edistää rauhaa maailmalla aina kun mahdollisuus siihen tarjoutuu (Stubb 2024a). Tämä vastuun artikulointi asettaa globaaliorientoituneisuuden toisenlaiseen valoon. Kansainvälisen yhteistyön vastuu ja Suomen vastuu edistää asemaansa ovat tässä mielessä kuin kolikon kaksi puolta, joista toinen edustaa monenkeskisyyden ihanteita ja toinen itsekkäämpää eduntavoittelua. Stubbin artikulointi antaa siis kokonaisuudessaan ymmärtää, että globaaliorientoituneisuus ja siihen liittyvät vastuut eivät ole pelkkää idealismia, vaan myös Suomen hyödyn ja edun mukaisia.

Ukrainan sodan vastuu on kolmas eettisistä teemoista. Stubb artikuloi Ukrainan olevan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan prioriteetti, eikä Suomi saa sodan pituudesta huolimatta väsyä materiaaliseen, humanitääriin tai poliittiseen tukemiseen (Stubb 2024b). Lyhyen aikavälin tukemisen lisäksi Stubb velvoittaa Suomea keskipitkällä aikavälillä auttamaan rauhanratkaisun löytymisessä ja pitkällä aikavälillä tukemaan Ukrainan jälleenrakennusta sekä EU- ja Nato-integraatiota. Ukrainan lisäksi Stubb artikuloi eettisyyttä Venäjänkin tapauksessa. Vaikka suhde Venäjään on Stubbin mukaan muuttunut pysyvästi, täytyy Suomen kuitenkin ”pitkällä aikavälillä -- löytää tapa elää naapurimme kanssa.” Stubb artikuloi Suomelle vastuun olla reagoimatta Venäjän hybridivaikutusyrityksiin, tai vähintään olemaan helpottamatta niitä. Stubbin voi kuitenkin nähdä tietyssä mielessä artikuloivan myös sitä, että Venäjällä itsellään on vastuu itsestään: ”Toivon, että Venäjä voisi tulevaisuudessa elää itsensä kanssa muodostamatta uhkaa naapureilleen” ja että Suomella nimenomaisesti ei ole vastuuta toimia Venäjän mielen mukaan: ”emme määritä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaamme pelkästään Venäjän kautta. Paluuta vanhaan ei ole.” (Stubb 2024b). Ukrainan sodan vastuu on eettisenä teemana erittäin selkeästi linjassa Ukrainan tukijan identiteetin kanssa. Se on myös selkeimmin ja vahvimmin Venäjän toiseutta osoittava teema.

4.4 Ulkopoliittisen identiteetin ja arvopohjaisen realismin suhde

Poststrukturalistisen diskurssianalyysin tavoitteena on identiteettikonstruktion tunnistamisen jälkeen analysoida vielä konstruoidun identiteetin vakautta suhteessa ehdotettuun politiikkalinjaan. Stubbin ehdottama politiikkalinja on arvopohjainen realismi, mikä ilmenee selkeästi kaikissa puheissa toistuvista artikulaatioissa kuten tästä: ”Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu arvopohjaiseen realismiin” (Stubb 2024a). Arvopohjainen realismi on erittäin vahvasti linkitettyä identiteettiin erityisesti arvojen ja intressien

diskurssin kautta, jossa arvoja, realismia ja arvopohjaista realismia itsessään artikuloidaan ja selitetään paljon. Arvot ja intressit on myös yksi vahvimmin muihin diskursseihin linkitetyistä diskursseista. Diskursiivisesti linkki Suomen ulkopoliittisen identiteetin ja arvopohjaisen realismin välillä on siis vahva.

Kun arvopohjaisen realismin sisältöä suhteessa identiteettikonstruktion tarkastelee, esiin nousee eräänlainen kahtiajako, jonka avulla asiaa on luontevaa käsitellä. Ensimmäinen puoli keskittyy sodan ja rauhan teemoihin ja niiden myötä erityisesti Venäjään. Analyysistä esiin noussut huomionarvoinen seikka on Stubbin väittämä siitä, ettei Suomen ulkopoliittikkaa määritetä pelkästään Venäjän kautta. Kuitenkin Stubb konstruoi Suomen identiteettiä paljon sodan, rauhan, turvallisuuden ja puolustuksen kautta. Kolme kuudesta itseyden merkistä – puolustusliittolaisuus, Ukrainan tukeminen ja rauhanvälittäjäys – on kytköksissä näihin teemoihin. Näistä identiteetin merkeistä erityisesti puolustusliittolaisuus ja Ukrainan tukeminen ovat olennaisesti kytkeytyneitä Venäjään. Sotaa käyvänä suurvaltanaapurina Venäjällä on edelleen ilmiselvää ulkopoliittista merkittävyyttä, vaikkei Stubb aineistossa mielellään puhukaan Venäjästä tai toiseuta Venäjää suhteessa Suomeen suoraan. Nato-Suomen ja Ukrainan sodan aikakautena on ymmärrettävää, että Stubb mieluummin haluaa osoittaa Suomen pärjäävän ja jopa menestyvän kireästä ilmapiiristä ja ailahtelevasta turvallisuustilanteesta huolimatta, vaikka Venäjä onkin osaltaan sen uuden turvallisuustilanteen aiheuttaja, jossa ”arvot ja realismi ovat puntarissa” (Stubb 2024b). Arvopohjainen realismi ilmentyy siis tässä yhteydessä yhä vahvempana puolen valitsemisena. Realistisesti Venäjän uhka ja merkitys kyllä tunnetaan, mutta arvoiltaan Suomi asettuu vahvasti sitä vastaan.

Kahtiajaon toinen puoli kattaa loput kolme itseyden merkkiä, joita ovat globaaliorientoituneisuus, läntisen arvoyhteisön jäsenyys ja esimerkillinen toimijuus. Nämä kolme identiteetin merkkiä muodostavat yhdessä Venäjän ulkopuolisten kumppanuuksien, yhteisöjen ja yhteistyön muotojen teemakokonaisuuden. Vaikka globaaliorientoitunut Suomi etsii kumppanuuksia ja vaikuttamisen mahdollisuuksia maailmanlaajuisesti, on kyseessä ainakin toistaiseksi enemmän kahdenväliset yhteydet kuin todellinen identifioituminen globaaliin yhteisöön. Tästä kertoo mielestäni erityisesti todellisen globaaliyhteisön identiteetin puuttuminen aineistosta, vaikka globaali yhteistyö ja -säännöt ovatkin toistuvia teemoja Stubbin puheissa. Vahvin viiteryhmä Suomelle onkin sen sijaan läntinen arvoyhteisö, jonka jäsenyys ilmenee nimenomaan Naton, EU:n ja pohjoismaiden jäsenyytenä. Tämän arvoyhteisön etua Suomi on myös ensisijaisesti omalla esimerkillään levittämässä.

Esimerkillinen toimijuus tuo puolestaan mieleen mallioppilas-Suomen, jollaisesta on julkisessa keskustelussa puhuttu esimerkiksi EU:n yhteydessä. Stubbin painotus Suomesta haluttuna kumppanina ja aktiivina toimijana kertoo, että Stubb haluaa Suomen aktiivisesti edistävän asemaansa kansainvälisellä kentällä, vaikka suhteet Venäjään ovat jäissä.

Artikulaatiot siitä, että yhteistyöstä täytyy pystyä tekemään myös erimielisten valtioiden kanssa vihjaa, että suhteita Venäjää tukeviin tai muuten arvoiltaan Suomesta poikkeaviin valtioihin kuitenkin voi ylläpitää ja kehittää. Näiden seikkojen valossa arvopohjainen realismi ulkopoliittisena ohjenuorana esiintyy ennen kaikkea tapana laajentaa Suomen toimintakenttää ja oikeuttaa mahdollisesti kyseenalaisetkin ulkopoliittiset peliliikkeet haastavana ja epävarmana aikana niin, että Suomen voidaan kuitenkin katsoa pysyvän yhä tiukasti ja kyseenalaistamattomasti sitoutuneena läntiseen yhteisöön ja sen arvoihin.

4.5 Arvopohjainen realismi ulkopoliittisena koulukuntana

Tutkimuskirjallisuudessa vakiintuneista kolmesta koulukunnasta, eli pienvaltiorealismista, euroatlanttisuudesta ja globalismista, arvopohjainen realismi selkeästi hylkää pienvaltiorealismista näkökulman ulkopoliittiseen. Stubb tyrmää pienvaltiorealismista ideat lähes kategorisesti: ajatuksen Suomen historiasta selviytymiskamppailuna sanoin ”Suomen idea ei ole enää vain ’selvitä’” (Stubb 2024b) ja pienvaltioidentiteetinkin ilmasulla ”Suomella on paljon annettavaa; olemme monilla aloilla kokoamme suurempi toimija” (mt.).

jäljelle jäävistä euroatlantismista ja globalismista arvopohjainen realismi sijoittuu selkeästi osaksi euroatlanttisen ulkopoliittikan jatkumoa, tosin osittaisin globalistisin vivahtein. Stubbin konstruoima ulkopoliittinen identiteetti jakaa euroatlantismista tärkeimmät tunnusmerkit: lain ja oikeuden merkityksen, tiiviit suhteet Eurooppaan, muuhun läntiseen piiriin ja maailmaan, sekä käsityksen Venäjästä liberaaleja periaatteita uhkaavana ja Suomea rajoittavana toimijana. Analyysistä ilmeni kuitenkin, että Stubbin painottaa näissä teemoissa nimenomaan kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän tärkeyttä yhteisinä pelisääntöinä sekä Eurooppasuhteen ohella erityisen paljon Nato-suhdetta ja vähemmässä määrin pohjoismaita. Mikä tärkeintä, Stubb myöntää myös itse euroatlanttisuuden vaikutuksen: euroatlanttisuus on yksi kolmesta pääpisteestä, jonka kautta Stubb sanoo hahmottavansa Suomen toimintaa tässä ajassa (Stubb 2024b). Alaluvussa 3.2 esittämäni teoreettinen pohdinta poststruktuurallisesta euroatlantismista piti arvopohjaisen realismin osalta suurelta osin paikkaansa, mutta ”illiberaalin blokin” toiseuden sijaan Stubb konstruoikin euroatlanttisuudelle uutena piirteenä globaaliorientoituneisuutta, jossa yhteistyötä voidaan realismin nimissä tehdä myös

illiberaalien valtioiden kanssa. Globaaliorientoituneisuus tuo kaikuja globalismista, mutta Stubbin näkemys voimapolitiikan paluusta ja flirttailu arvorelativismiin kanssa eivät sovi yhteen voimapolitiikan loppuun ja normatiivisuuteen uskovan globalistisen suuntauksen kanssa. Siinä missä euroatlanttisuus on pitkään ollut pyrkimystä kohti länttä, Stubbin arvopohjainen realismi haluaa ennen kaikkea osoittaa Suomen olevan pelkän pyrkimyksen sijaan ikään kuin euroatlantismin huipentumana nyt todella ja lopullisesti osa länttä. Läntisen integraation tuoman aseman ja varmuuden myötä arvopohjaisen realismin Suomelta löytyy myös kunnianhimoa tavoitella tähtiin maailmalla.

5 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin Suomen ulkopoliittisen identiteetin diskursiivista rakentumista tasavallan presidentti Alexander Stubbin puheissa hänen virkaanastujaispäivänään 1. maaliskuuta 2024, suurlähettiläskokouksessa 27. elokuuta 2024 sekä valtiopäivien avajaisissa 5. helmikuuta 2025. Tutkielman analyysimetodina toimi poststrukturalistiseen teoriaan pohjautuva diskurssianalyysi, jonka avulla aineistosta voitiin löytää keskenään linkitettyjä identiteetin itseyyteen liitettyjä merkkejä sekä niistä eriytettyjä, keskenään linkitettyjä identiteetin toiseuteen liitettyjä merkkejä. Näistä syntyneitä identiteettikonstruktiota tarkasteltiin suhteessa arvopohjaiseen realismiin esitettynä politiikkalinjana. Poststrukturalistisen teorian ohella arvopohjaista realismia käsiteltiin ulkopoliittisten koulukuntien teorian kautta, jolloin sen sisältöä voitiin tarkastella Suomen ulkopoliitiikan historiaan peilaten.

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli *Millaista itseyttä Stubb konstruoi Suomelle ja toisaalta millaista toiseutta Stubb konstruoi suhteessa Suomen itseyyteen, eli millainen Stubbin konstruoima Suomen ulkopoliittinen identiteetti on.* Analyysistä ilmeni, että Suomen ulkopoliittisen identiteetin itseys rakentui Stubbin puheissa Venäjän toiseutta vasten, eli Suomen itseyyteen liitettyt merkit eriytettiin vastaavista Venäjän toiseuteen liitetyistä merkeistä. Suomen itseyttä muodostavat merkit olivat puolustusliittolainen, Ukrainan tukija, rauhanvälittäjä, globaaliorientoitunut, läntisen arvoyhteisön jäsen ja esimerkillinen toimija. Venäjän vastaavat toiseuden merkit olivat hyökkääjävaltio, Ukraina hyökkääjä, sodanlietsoja, itsekkään voimapoliittinen, läntisten arvojen uhkaaja ja häiriköivä toimija.

Toinen tutkimuskysymys oli *millainen suhde Suomen ulkopoliittisen identiteetin ja arvopohjaisen realismin välillä on.* Analyysi osoitti, että linkitys identiteettikonstruktion ja arvopohjaisen realismin välillä on vahva ja vakaa. Identiteetin ja arvopohjaisen realismin suhdetta pohdittiin kahdesta näkökulmasta: Venäjän ja Venäjän ulkopuolisen toimintakentän kannalta. Koska Venäjä on Suomelle tilanteesta huolimatta merkittävä ulkopoliittinen kysymys ja Suomen identiteetti rakentuu analyysin osoittamalla tavalla suhteessa Venäjän toiseuteen, arvopohjaisen realismin on ulkopoliittisena linjauksena otettava kantaa Venäjään jollakin tavalla. Venäjä-kysymyksen osalta arvopohjaisen realismin asenne on, että Suomi on selkeästi valinnut puolensa, tukenut Ukrainaa ja liittynyt Natoon, ja aikoo seisoa näiden valintojensa takana. Venäjän ulkopuolisen toimintakentän kohdalla puolen valinta ei kuitenkaan enää ole yhtä selvää. Identiteetiltään Suomi on selkeän läntinen, mutta sillä on

kunnianhimoa edistää asemaansa ja tehdä yhteistyötä globaalisti sellaistenkin maiden kanssa, jotka eivät jaa läntisiä arvoja – kunnianhimoa jopa pyrkiä rakentamaan uutta maailmanjärjestystä omalla esimerkillään. Aktiivisena ja esimerkillisenä toimijana Suomi haluaa tietysti edistää omia arvojaan maailmalla, mutta sillä on intressejä myös pystyä toimimaan ja ohittamaan kritiikkiä sujuvasti. Arvopohjaisen realismin Suomelle arvot tarjoavat selkeän suunnan ja pohjan ulkopoliittiselle toiminnalle, kun taas realismi on kuin Monopoly-pelistä tuttu ”vapaudut vankilasta ilmaiseksi” -kortti, jolla haastavissakin tilanteissa pääsee taas etenemään.

Kolmas tutkimuskysymys oli *millaisena arvopohjainen realismi ulkopoliittisena suuntauksena näyttäytyy suhteessa Suomen ulkopoliittisiin koulukuntiin*. Analyysistä voidaan huomata, että arvopohjainen realismi on selkeästi euroatlanttisen koulukunnan perillinen. Vaikka koulukuntakirjallisuuden ideaalituyppeihin harvemmin identifioituaan sellaisenaan, Stubb jopa itse ilmaisee euroatlantismien olevan yksi Suomen toimintaan vaikuttavista pääpisteistä. Arvopohjainen realismi itsessään ei siis ole mitään kovin uutta, vaikka siitä löytyykin uutena elementtinä kunnianhimoiseen globaaliin toimintaan asemoitunut Suomi. Se, miltä tuo globaaliorientoituneisuus tulee käytännössä näyttämään, ei toistaiseksi ole vielä selvää. Stubbin, joka artikuloi paljon maailmanjärjestyksen murroskohdasta ja Suomen roolista uuden maailman pelinrakentajana, soisi ehdottomasti sekä puheissaan että käytännön tasolla selkeyttävän sitä, mikä arvopohjaisessa realismissa on uutta verrattuna edellispäivän ulkopoliittikkaan.

Tutkielman suurimpana haasteena oli poststrukturalistisen diskurssianalyysin soveltaminen metodin kokonaisvaltaisuudelle ja tarkkuudelle oikeutta tekevällä tavalla kandidaatintutkielman laajuudessa (sekä pituudeltaan että teoreettiselta tasoltaan) akateemisessa tutkielmaraportissa. Laadukkaan tutkimuksen varmistamiseksi esimerkiksi aineiston olisi suunut olevan laajempaa ja monipuolisempaa. Analyysissa olisi voitu tarkastella myös arvopohjaista realismia kritisovia diskursseja ja näin tutkia arvopohjaisen realismin asemaa ja vakautta suomalaisen politiikan diskursiivisella kentällä. Jatkotutkimuksen kannalta ja tulosten luotettavuuden todentamiseksi olisikin hyödyllistä toteuttaa analyysi uudelleen metodin täydessä mittakaavassa. Mielenkiintoista olisi myös soveltaa metodologiaa johonkin ulkopoliittiseen tapaukseen tai spesifiin ongelmaan, jolloin arvopohjaisen realismin poliittisesta sisällöstä voitaisiin saada lisätutkimusta yleisen sisällön lisäksi käytännön tasolla. Analyysin voisi toteuttaa myös vertailemalla esimerkiksi Stubbin ja Putinin puheita Ukrainan sodasta tai vaikkapa Stubbin ja Trumpin puheita Natosta.

Lähteet

Primääriaineisto

Stubb, Alexander. 2024a. Tasavallan presidentin virkaanastujaispuhe 1.3.2024. [Tasavallan presidentin kanslia] 1.3.2024. [Katsottu 26.5.2025]. Saatavissa: <https://www.presidentti.fi/tasavallan-presidentti-alexander-stubbin-virkaanastujaispuhe-1-3-2024/>

Stubb, Alexander. 2024b. Tasavallan presidentti Alexander Stubbin puhe suurlähettiläskokouksessa 27.8.2024. [Tasavallan presidentin kanslia] 27.8.2024. [Katsottu 26.5.2025]. Saatavissa: <https://www.presidentti.fi/tasavallan-presidentti-alexander-stubbin-puhe-suurlahettilaskokouksessa-27-8-2024/>

Stubb, Alexander. 2025. Tasavallan presidentti Alexander Stubbin puhe valtiopäivien avajaisissa 5.2.2024. [Tasavallan presidentin kanslia] 5.2.2025. [Katsottu 26.5.2025]. Saatavissa: <https://www.presidentti.fi/tasavallan-presidentti-alexander-stubbin-puhe-valtiopaivien-avajaisissa-5-2-2025/>

Tutkimuskirjallisuus ja muut lähteet

Hakalehto, Ilkka (toim.) 1968. *Suomen ulkopolitiikan kehityslinjat 1809–1966 (Esitelmäsarja)*. Toinen painos. Porvoo: Werner Söderström.

Hansen, Lene. 2006. *Security as practice: discourse analysis and the Bosnian war*. 1st ed. New York, NY: Routledge.

Haukkala, Hiski. 2012. *Suomen muuttuvat koordinaatit*. Helsinki: Gummerus

Haukkala, Hiski ja Vaahtoranta, Tapani. 2016. Suomen turvallisuuspolitiikan linjat ja koulukunnat. Teoksessa Blombergs, Fred (toim.) *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu, julkaisusarja. 1, Tutkimuksia; Nro 4. Maanpuolustuskorkeakoulu, 55–76.

Ilta-Sanomat. 2024. Pääkirjoitus: Stubbin linja kyseenalaistetaan – tarkoittaako ”arvopohjainen realismi” mitään? *Ilta-Sanomat* 8.9.2024. [Online] Luettu: 3.12.2025. Saatavissa: <https://www.is.fi/paakirjoitus/art-2000010683647.html>.

Juntunen, Tapio. 2018. Harmaantuvaa pienvaltioliberalismia: Suomi, ydinaseiden kieltosopimus ja ulkopolitiikan koulukuntavaikutteet. *Kosmopolis*. 48(4), 39–63.

- Korhonen, Keijo. 1966. *Kansallisvaltiollinen linja*. Teoksessa Hakalehto, Ilkka (toim.) 1968. *Suomen ulkopoliitiikan kehityslinjat 1809–1966 (Esitelmäsarja)*. Toinen painos. Porvoo: Werner Söderström, 9–21.
- Linnainmäki, Joel. 2023. Suomen ulkopoliitiikan koulukunnat murroksessa. *Kosmopolis*. 53(1),
- Nau, Henry R. ja Ollapally, Deepa M. 2012. *Worldviews of Aspiring Powers: Domestic Foreign Policy Debates in China, India, Iran, Japan and Russia*. 1st edition. [Online]. New York: Oxford University Press.
- Pesu, Matti. 2017. Kun pienvaltiorealismin hegemonia murtui: suomalaiset ulkopoliittiset koulukunnat kylmän sodan jälkeisen ajan alussa. *Politiikka*. 59(4), 280-297.
- Pesu, Matti. 2019. *Introducing ideational foreign policy analysis: explorations of the underlying ideas of Finnish foreign policy*. Tampere: Tampere University.
- Raunio, Tapio. 2021. Finnish Foreign Policy: Pragmatic Adjustment to a Changing World Order. Teoksessa Joly, Jeroen K. ja Haesebrouck, Tim (toim.) *Foreign Policy Change in Europe Since 1991*. Palgrave Macmillan Cham, 99–125.
- Stenroos, Maria ja Pasi Peipponen. 2025. ”Koko ajan liikkeessä” – politiikan tutkijat kehuvat ja arvostelevat Stubbin ensimmäistä presidenttivuotta. *Yle* 1.3.2025. [Online] Luettu: 3.12.2025. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20146730>.
- Torvinen, Taimi. 1966. *Myöntyvyys- ja perustuslaillinen linja*. Teoksessa Hakalehto, Ilkka (toim.) 1968. *Suomen ulkopoliitiikan kehityslinjat 1809–1966 (Esitelmäsarja)*. Toinen painos. Porvoo: Werner Söderström, 23–38.
- Valtioneuvosto. 2024. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko. [Online] Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-890-1>
- Zimmermann, Hubert et al. 2024. *International relations : theories in action*. 1st edition. Thousand Oaks: SAGE Publications Ltd.